

Subotički dvojednik

subotički dvojednik

BR. 80, 8. PROSINCA 1997.

Ma materice

Još se sićam: bilo je to zimsko ladno poslipodne.
Kuće su se pogurile, ko da hoće da se zgriju,
Ajerom je snig letio, spušto se ko sitno brašno
Na zabat i svaku striju.

Sa rukom u ruci s bracom, s mezimicom malom sekam
Išli smo na kraj sokaka rođaki nam dobroj teti
I u duši svakom od nas velika je cvala radost,
Kao kada iznenada osvane nam blagdan sveti.
Prid kućom bi' stali, tiho govorili o tome ko će
Pozdrave od baće, nane i čestitke teti reći
I onda bi' posli kratkog šaptanja u sobu pošli,
Polagano, mali naprid, pa stariji i sve veći.
„Faljen Isus, gazdarice, čestitamo Materice!“
Mi bi' rekli teti glasno. „Vi živi i zdravi bili!“
Odvratila bi nam ona i počela da nas ljubi
Pa u naše maramice jabuke i ora dili.
U jabuke mirišave i rumene zadila bi
Forintu od srebra bilog, koja bi se sva zasjala,
A mi bi' joj redom išli i u ruku poljubili,
Pošli kući prije nego što bi ladna noćca pala.
Radosnoga toga dana uvijek se ja rado sićam,
Kada sam bez briga bio, a nestašan kao tica.
I pitam se: Bože dragi, zašto je sad sve drukčije
I zašto smo samo tako kratko vrime bili dica...

Aleksa Kokić

Pretprošloga tjedna u
Subotici

Napokon Internet

Nepodnošljivo dugo vremena u Subotici nije postojalo Internet čvorište, premda su ga imala neka druga mjesta u državi koja po svojoj ekonomskoj snazi i tradiciji daleko zaostaju za našom varoši. O tome jesu li razlozi za dugo čekanje bili političke, tehničke ili druge naravi - drugom zgodom.

No, napokon Subotica više nije samo „najveće europsko selo“, već je postala dijelom svijeta kao globalnoga sela. Naime, 24. studeni 1997., kada je u Subotici službeno počeo s radom prvi dobavljač (*provider*) usluga Interneta, zacijelo će postati jedan od dana koji će ostati zabilježen u gradskoj povijesti, primjerice, poput onoga kada je puštena u rad prva telefonska centrala u našem gradu.

Prvi subotički dobavljač usluga Interneta je, dakako, subotičko poduzeće „Tipp-Top System“, koje ovaj posao ostvaruje u suradnji s beogradskim „Beotelnetom“. Poslom rukovode naši sugrađani József Miskolci i Bela Vojnić Zelić, koji su ovim pokazali da za uspješno poslovanje u našem gradu nisu neophodni polumafijaši koji na kraće ili duže vrijeme dolaze u Suboticu radi obavljanja različitih, nerijetko sumnjivih poslova. A podatak da su oko ovoga poduzeća okupljeni mladi i sposobni ljudi, čini ovaj pothvat još hvalevrijednim, budući da mladost nerijetko u našem društvu nije poželjna pretpostavka za uspješnost u poslu, osobito u Subotici kao provinciji (voljeli mi to ili ne), a za razliku od zapadnog društvenog modela.

Stoga se nadamo da će „Tipp-Top System“ planiranim daljnjim proširenjem ovoga posla, za sada ograničenog na najviše 150 pretplatnika i četiri linije, uspješno nastaviti započeto.

(j.s.)

kut

Želja zvana pobjeda

Svjedoci smo ponovno, nakon samo dva mjeseca, predizborne utrke za upražnjeno mjesto predsjednika Republike. Mašinerija kolektivnog zavodenja radi(la) je punom snagom. Cilj je bio pobijediti. Sredstva se pri tomu nisu mnogo birala.

Velika obećanja, od onih da ćemo živjeti kao u Danskoj do „skromnijih“ da će se svi, ama baš svi, nagomilani problemi u našem društvu riješiti odmah nakon ustoličenja Nekoga, i vulgarno opanjkavanje drugih skupni je imenitelj predizbornih nastupa kandidata.

Međutim, nedostajala je „samo“ hladna razložnost prilična politici demokratskog svijeta. Drugim riječima, manjkalo je prijeko potrebnog racionaliteta. Njega da je bilo, bili bismo bliži uljudenom svijetu. Vjerojatno, i vlastitom dobru. A dotle, dok on ne bude naša svojina, preostaje nam gajiti ga i strpljivo njegovati, makar u drugim stajalištima društvenosti.

Tomislav Žigmanov

Počeci suočavanja s bijedom

Sama konstatacija da je veliki dio građana našega društva uspavan, da latergično drijema, ne pokazajući nikakvu znatiželju za sagledavanjem realnog stanja stvari u društvu, koje nije nimalo ohrabrujuće niti pak ulijeva preveliku nadu, samo na prvi pogled malo toga govori u prilog zabrinutosti. Jer, opijeni nepromišljenim kolektivnim ciljevima, koje su vlastodršci vješto nametnuli polupismenom puku uz računanje na njegovu spremnost za olakim prihvaćanjem iluzija, vlastiti su nas postupci u posljednjih pet-šest godina doveli do civilizacijskog dna na više planova i razina, a malo je onih koji su toga svjesni. Stoga je drijemež opasna. A ponajbolji pokazatelj tavorenja na civilizacijskom dnu, recimo na vanjsko-političkom planu, jest činjenica da smo izopćeni iz svih međunarodnih institucija koje nešto znače kao „moderni barbari“, te da na adresu naših vođa često stižu ili oštra upozorenja ili se pak serviraju zadaće koje se moraju ispuniti prije no što se vratimo u međunarodnu zajednicu. Drugim riječima, zvijerka se mora krotiti i dresirati.

I premda je, dakle, još i danas veći dio građana ove države pod dejstvom kolektivnog sna, uvjereni smo da nužno predstoji vrijeme buđenja, u kojemu ćemo se morati prvo suočiti, a onda i započeti s rješavanjem ogromnog balasta koji je za sobom ostavilo najnovije razumijevanje i način bavljenja politikom. Na taj balast nas s vremena na vrijeme upozoravaju napisi, istina, obično u medijima koji ne prenose slijepo laži oficijelne politike, o zastrašujućim problemima našeg društva, koji su nagomilani a i dalje se nagomilavaju bez sustavnog rješavanja. A riješiti se moraju, jer boravak u patogenom društvu ne samo da se ne preporuča, nego se, barem tako povijest uči, na dulje vrijeme pokazuje nemogućim.

Stavljamo ovoga puta naglasak na društvenu problematiku

u užem smislu, svjesno zanemarujući stajalište vlastite političke bijede, koja je samo po naravi lakše rješiva. Naime, dovoljno je imati ozbiljnu i odgovornu političku elitu. Mada je i samo to „dovoljno“, ono se u nas pokazuje kao itekako nedostavno.

Napomenuli smo kako su u posljednje vrijeme neki demokratski angažirani dnevници i tjednici posvetili povećane prostore patološkim pojavama u društvu kao što su konzumiranje droge od strane djece osnovnoškolske dobi, zatim problemi vezani s „kugom XX. stoljeća“ – aidsom, od onih da se o njoj premalo zna i čini u preventivi, pa do dosta velikog postotka Hiv pozitivnih; zabrinjavajućom maloletničkom delikvencijom... Tema do teme o kojima se u našoj sredini premalo ili uopće ne govori, što naravno ne kazuje kako ovih patoloških društvenih pojava nema. Vjerojatno ih ima, ali je pozornost i ovoga puta usmjerena ka „važnijim“ stvarima samo kod nas „velike“ politike.

No, kod nas u Subotici svjetlo dana je ugledala činjenica korumpiranosti značajnih i utjecajnih predstavnika državnih institucija. Naravno, radi se o republičkom Tržištu rada čiji je ravnatelj ispostave u Subotici László Nagy uhićen zbog osnovane sumnje da je, uz odobrenje i blagoslov pretpostavljenih iz središnjice u Beogradu, pronevjerio poveću količinu novca. Doda li se tomu da je dotični pripadnik jedne od partija vladajuće SPS-JULJ-ND koalicije, te da je čak bio i kandidat za odbornika ove lijeve koalicije za općinski parlament, rječito govori o korumpiranosti vladajućeg političkog establišmenta. Stoga se opravdanom javlja sumnja da on nije izuzetak. No, u normalnijim državama to je u nadležnosti javnog tužilaštva, ali i istraživačko novinarstvo, kojega u nas nema, može dosta toga učiniti.

Ovi letimično navedeni primjeri kazuju da će vjerojatno biti mnogo iznenađenih s onim što je u nas proizvedeno. Ali, samo uspavanih ili naivnih. A vrijeme popravka našeg pokvarenog društvenog stroja će potrajati. Naravno, ovim ne kani-mo likovati. Držimo samo da se na to moramo pripremati. Ako nikako drugačije ono barem ukazivanjem.

Tomislav Žigmanov

LIJEVI KUTAK

Podnošljiva težina postojanja

Kada se gotovo cijela „predizborno-programska“ rasprava na gromoglasno najavljivanom i nestrpljivo čekanom TV duelu dvaju predsjedničkih kandidata svede na dokazivanje da Ni jedan od njih, Niti bliža Niti daljnja rodbina u svekolikoj povijesti, dakle, Nikada Ništa i Ni u kakvom smislu Nije, Ne daj Bože, imao Nikakvog doticaja s Hrvatima, onda se mora konstatirati, istine radi, bolesna opsjednutost, ovim susjednim narodom Srba. I to, čini se ne samo Šešeljeva i Draškovićeve, već i većeg broja ljudi. Radno ga nazivamo, po riječima jednog prijatelja, „hrvatski kompleks“. S druge strane, ukoliko drugo ništa nije važnije za budućeg predsjednika osim navedenoga, onda se zbilja može govoriti ne samo o patološkoj opsjednutosti Hrvatima, nego je to i patogeni pokazatelj na koji se način ovdje „ozbiljno“ tretira velika politika. A to treba itekako zabrinjavati.

Također, igrom mnogih slučajeva, potpisnik ovih redaka nacionalno se izjašnjava kao Hrvat. Dakle, pripadnikom je one narodne zajednice u Republici Srbiji s kojima se dotični utrkuju da niti prije niti sada nemaju ništa blisko.

Znači li to da biti pripadnikom toga naroda nosi sa sobom teret „vaskolike“ neugodnosti i srama? Tako da se čuti onda i 100.000 građana ove države koji su Hrvati? Znači li to, dalje, da je biti Hrvatom nešto iskonski zlo? Ili smo pak otišli k vragu inzistiranjem na glupostima od kojih ne samo da se ne živi nego su i povijesno prevaziđene?

Tomislav Žigmanov

Klirizmi

- Kinezi su nam blagonakloni, ali mi ne volimo saginjanje.
- Na pragu smo novih izbora za predsjednika Srbije. Ni makac dalje.
- Mi smo kao djeca prije spavanja slušali Crvenkapu, a danas naša djeca gledaju VUKA.
- Na poslu sam dobio nogu jer sam se oslanjao na glavu.
- I brže bismo mi išli, ali je problem što smo došli do dna.
- Sada su nam vrata otvorena. Nema više bravara.
- Kapital je ponovno u modi. JULJ posjeduje najbolje primjerke.
- Mi smo najsigurnija zemlja na svijetu. Nitko nam nije iza leđa.
- Ja sam lud. Radim na dvorcu, a nisam kralj.
- Pištaljka. Kako to gordo pišti.
- Mnogi su napustili zemlju. Za pametne to je bilo dovoljno.

Dužo Ruzje

Ovaj broj „Žiga“
izašao je uz potporu
Fonda za otvoreno
društvo.

Elektronsko izdanje „Žiga“ može se čitati na
BBS-u Tipp-Topp Systema Subotica.
Telefon: 024/552-552

ŽIGA

8. prosinca 1997.

broj 80

Izdavač: HKC „Bunjevačko Kolo“

Adresa: Trg cara Jovana Nenada 15, 24000 Subotica

E-mail: Jasmina.Bacic@BBS.TIPP-TOPP.Co.Yu

Tel: ++381 24 28 334

Žiro račun: 46600-678-7-3551

Osnivač i glavni i odgovorni urednik:

Vojislav Sekelj

Zamjenik glavnog urednika:

Tomislav Žigmanov

Uredništvo:

Nela Skenderović,

Mirko Kopunović

Tehnički urednik:

Jasmina Bačić

Tisak: „Globus“, Subotica

List je registriran kod Ministarstva za
informiranje Republike Srbije pod brojem 1620
od 25. travnja 1994. godine.

ŽIGA

izlazi svake druge subote

Hoću TV duel

Blago našoj televiziji. Sve joj ide na ruku. I izbori, i stranačke vode, i TV brojilo, i gledaoci, pa čak i nepravedne međunarodne sankcije koje, na njenu (ne)sreću, ukinuše moćnici u nekoj američkoj vazduhoplovnoj bazi.

I to televiziji nije dosta. Uspešni i dovrtljivi ljudi moćne mašinerije iz Takovske setiše se kako da nam pripreme jedinstven šou program, a da pri tom u njega ne ulože ni jednog jedinog dinara. Upriličiše nam duel vođa dveju najmasovnijih opozicionih stranaka koji će, ako su pametni, a verujem da jesu, uvrstiti u novogodišnji program i reprizirati ga nekoliko puta narednih meseci i godina.

Bio je to, zaista, događaj prepun junaštva i viteštva u stilu „ja tebi vojvodo, ti meni serdaru“ s povremenim čestitanjima, kao što i priliči kada se sretnu junaci i moralni džinovi.

Videli smo, dakle, šta dvojica stranačkih lidera – Vuk i Šešelj – planiraju u vizijama buduće Srbije. Čuli smo skoro sve šta ćemo dobiti u pravnom, socijalnom, političkom i ekonomskom opusu ako glasamo za programe koje su izneli. Čuli smo da se ljudi ne bore za vlast, slast i mast, kako se to obično kaže, već se bore za našu sreću, decu, budućnost. Bore se za nas???

Politika prljavih stranačkih igara i relativno skorašnji ras-

pad ex-Jugoslavije potpuno je ugušila i ono malo normalnosti u lobanjama ovdašnjeg homo sapiensa. Identifikacija svega i svačega sa svime i svačim – napuštanje najnužnije kritične pozicije dela intelektualaca – kukavičluk u borbi s konstruisanim i iskrivljenim metaforama stvarnosti – uz blagu inficiranost otrova i vulgarnosti u prenaplašavanju nacionalne pripadnosti ili njene politizacije, izvan je sfere ljudskog.

Dioptrija kroz koju je vođen nedavni TV duel proizvela je sliku dobre nužnosti i za ultranacionaliste, naravno, ako je on pripadnik jedne nacije, ali ne i ako je, ne daj bože, pripadnik neke druge nacije. Ako još pri tom ne možeš pokazati krštenicu ili ako, slučajno stanuješ u vili za koju kuhinja ne zna kako si je stekao, eto pljuvanja po glasačkom narodu, onako će se opredeliti za protivnika.

Bravo, junaci. Bravo, televizijo. Ne priznajem Te više za TV Bastilju, priznajem Te za majstorstvo šoua, jer nam razotkrivaš sve pore dobročiniteljstva koje se nudi ovom narodu. I s leve i s desne strane.

Slušajući (i gledajući) najniže udarce političkih konkurenata zažalio sam što se ranije ne upustih u vode politike. Obezbedili bi mi bar TV duel, a tada bih bar mogao reći da moja nacionalna pripadnost nije odlučena mojom voljom. Rekao bih i „popu pop, a bobu bob“, što reče svojevremeno Stipica, zamolio bih glasače da se pridržavaju dostojanstva i časti, a to znači dakako da ne glasaju za mene, jer sam u politici, a tamo je toga malo.

Toliko malo da ću i ovog puta apstinirati.

Milenko Popadić

Biranje nikoga

Posle još jednog svetkovanja Dana Republike, koje odavno nema, nije se moglo očekivati ništa besmislenije od biranja predsednika Republike koji to neće biti. Umesto rođendana bivše Jugoslavije, 29. novembar se, doduše, odlukom Kontićeve vlade, obeležava kao smrtovdan davno propale monarhije, ali time se ništa nije promenilo. Ni sa stanovišta građanina ni sa gledišta vlasti. Građanin je, naime, navikao da sve i svašta trpi preko svake mere i ne jednom je dao do znanja vlastima da je voljan da to čini i ubuduće. Vlast je, pak, pokazala da je spremna da i od najveće podlosti smisli i izvede još veću, pa i da se usput hvali tim dostignućem.

Primeru ima bezbroj, najočitiji su, trenutno, parlamenti. Jugoslovenski i srbijanski. I jedan i drugi (o pokrajinskom se nema šta reći) služe samo radi toga da bi povremeno bili izbori i da bi sadašnji i bivši poslanici imali gde da podižu plate. Savezni je svoj posao odradio izborom bivšeg predsednika Srbije na radno mesto u Jugoslaviji. Republički je i dosad postojao samo reda radi i sasvim je svejedno hoće li se konstituisati do narednih izbora.

Krajnje je nevažno i kako će se zvati budući predsednik Srbije, ako slučajno bude izabran. Vlast je odavno jedino tamo gde je Slobodan Milošević. Kandidati za fotelju iz koje je on otišao to znaju, kao što znaju i birači. Zato i mogu da se neukusno razbacuju obećanjima, ne videći ili ne želeći da vide kako svi obećavaju isto, u suštini neostvarivo.

Bogata, razvijena, složna, evropska Srbije... Koješta. Da su iole ozbiljni, pogledali bi oko sebe i shvatili gde žive. Pođite ulicom i pričajte prolaznicama da će Srbija kroz koji mesec biti moderna. Ismejaće vas. Birači se, naravno, smeju i Milutinoviću, Draškoviću, Šešelju, Obradoviću, Mićunoviću... podjednako kao i Čanku/Isakovu, koji su pre dva meseca grmeli protiv Vuka, a sad pričaju kako je on pravi izbor za Vojvodinu.

Birači, međutim, ne mogu da se smeju sami sebi, jer im do smeha odavno nije. Birači znaju da je podjednako besmisleno glasati za bilo kojeg od onih koji se nude, ali ne znaju postoji li nešto što bi imalo smisla. Dok ne uvide neki smisao, gledaće svoja posla, puštajući da sve teče onako kako odrede Mira i njen suprug. A to će teći sve dok samo od sebe ne odumre ono malo opozicije i dok se ne uobličiti neka nova. Pravih izbora će biti tek kad bude prave opozicije. Tek tada će se moći pričati i o demokratiji. Evropa će, nažalost, doći na red mnogo kasnije.

Mihal Ramač

Kablovske zagonetke (II.)

Subotička kablovska televizija nastavlja s uobičajenom praksom tretiranja nipodoštavajućeg odnosa spram mnogobrojnog gledateljstva, brojem koga se inače sama hvali.

Opetovano su po-tko-zna-čijoj-i-tko-zna-kojoj-logici smijenjeni filmski Sky programi, što je postala uobičajena praksa, o kojoj smo pisali u prošlom broju. No, to im, izgleda, nije bilo dosta.

Na iznenađenje gledatelja, bez ikakve je najave i objašnjenja skinut s programa vrlo popularan program *Animal planet*, i zamijenjen jednim novim mađarskim programom. A na rasporedu programa koji se povremeno pojavljuje na tzv. „info kanalu“, *Animal planet* i dalje uporno egzistira, premda se ne prikazuje već više od tjedan dana (što istina nije jedina iznimka ažurnosti kablovske televizije, o čemu nekom drugom prilikom).

Ne sporeći potrebu za novim programima na mađarskom jeziku (koja objektivno postoji u gradu u kojoj je skoro polovica pučanstva mađarske narodnosti, a mađarski jezik zna i dio pripadnika drugih naroda), ne ulazeći u osobni odabir programa koji će biti „skinuti“ s kablovske a koji će od njih „ostati“ (vođenje računa o gledanosti i popularnosti programa), te ostavljajući po strani (notornu) činjenicu o broju gledatelja koji mogu pratiti program, s jedne strane, na engleskom, a s druge strane, primjerice na, španjolskom ili ruskom jeziku, čini se da subotički gledatelji ipak zaslužuju biti obaviješteni o promjenama glede programa na CATV-u.

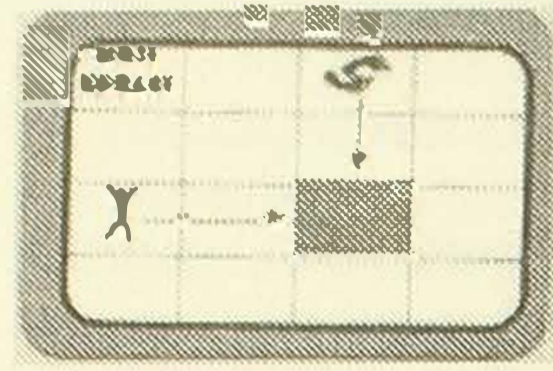
Jedan od puteva prevazilaženja kabadahijskoga ponašanja nadležnih jest uvođenje istraživanja gledanosti programa. Tehnički je to apsolutno jednostavno (razni oblici telefonske ankete) budući da je CATV dio državne pošte, ali bi to praktički značilo otvaranje pitanja demokratizacije medija uopće. Zato je ovo teško ostvarivo u sadašnjim uvjetima, te varoškom gledateljstvu jedino i dalje ostaje odgone-tanje kablovskih zagonetki - *post factum!*

(j.s)

Da bi vaše dete bilo spretno, brzo, kreativno, uspešno i zadovoljno, pored urođenih predispozicija neophodno je dosta rada i vežbe.

Kako to postići a da detetu bude zanimljivo, privlačno i izazovno? Pa naravno, kroz konstruktivnu igru koja će ga motivisati, izazivati ga da ide dalje u svojim otkrićima, biti prilagođena njegovim interesovanjima i mogućnostima što će učiniti da doživi uspeh, a samim tim i zadovoljstvo i sigurnost u sebe. U tom smislu svoje mesto i pun značaj dobijaju didaktičke igre koje podstiču razvoj dečjih sposobnosti.

Posebno treba istaći igrovni materijal pod nazivom „Moji koraci“ koji podstiče razvoj mišljenja kod dece predškolskog uzrasta iz najmanje dva razloga. Prvi je praktične prirode, jer su „Moji koraci“ konstruisani od plastificiranih sličica, matrica i pokazivača što garantuje relativno dugu trajnost materijala. Pored toga „Moji koraci“ su nepresušan izvor zanimljivih i primamljivih zadataka koje deca i samostalno mogu kreirati sa svojim roditeljima što podstiče razvoj samostalnosti, kako mišljenja tako i ponašanja deteta u celini. Naime, ovaj poluprogramirani igrovni materijal sastoji se iz tri dela koja su autori nazvali šareni deo ili pravac prvi kojeg čini 12 kompleta sa po 15 sličica u boji, a svaki komplet može proizvesti 71 kombinaciju. Zadaci podstiču razvoj pojma broja, oblika, boje i prostornog rasporeda i relacija. Crveno-zeleni deo ili pravac drugi sastoji se od 13 talona sa po 16 sličica, a zadaci se odnose na optičku i funkcionalnu diferencijaciju. Plavi deo ili pravac treći čini 10 talona sa po 6 sličica, a zadaci se temelje na funkcionalnim, logičko-matematičkim i optičkim kriterijumima. Značajno je postojanje pokazivača rešenja koji omogućuju detetu uvid u tačnost svog rada i navode ga na nove pokušaje bez lošeg osećanja usled uvida odraslih u njegov neuspešan pokušaj.

Drugi razlog je što je ovaj tehnički i sadržajno kvalitetan specifičan igrovni materijal nastao u našem gradu u okviru predškolske ustanove „Naša radost“ i za vrlo kratko vreme našao svoje mesto u mnogim gradovima, pre svega Vojvodine pa i cele Jugoslavije. Osnovna ideja za nastajanje jednog ovako značajnog igrovnog materijala potekla je od Duje Runje, pedagoga ove dečje ustanove, i prvi put je, naravno u radnoj verziji, svetlo dana ugledala na konkursu „Dobra igračka“ i osvojila 1. mesto u maju ove godine. S obzirom na veliku dobrobit za decu primenom ovog materijala šteta bi bilo da je sve to ostalo u nekom uskom okviru. Tako su, uz punu podršku ove dečje ustanove i u saradnji sa Violetom Vrcelj, pedagogom ove ustanove koja je postala koautor, „Moji koraci“ štampani u više hiljada primeraka i objavljeni u izdanju „Braneks – Soveksa“ iz Beograda. Recenzenti su mr Ibolja Gera i mr Ljubica Dotlić iz Novog Sada koje između ostalog

Moji koraci - koraci odrastanja

kažu: „... Koliko je nama poznato, igrovni materijal Moji koraci je originalna kreacija njegovih autora i u konceptijskom smislu i u pogledu

tehničkih rešenja za njegovu implementaciju u radu sa decom i takva vrsta didaktičkih sredstava ne može se naći u ponudama institucijama koje se bave izdavanjem različitih materijala za potrebe predškolskog vaspitanja...“

Zašto još „Moji koraci“?

Zato 1 – što kroz igru i putem igre omogućava i podstiče saznavnu aktivnost u individualno pogodnoj brzini i dužini koraka

Zato 2 – što odgovara na dečije potrebe, interesovanja i mogućnosti

Zato 3 – što dete dobija povratnu informaciju kojom samostalno otkriva tačnost svog rešenja

Zato 4 – što se pogrešna rešenja tumače kao mogućnost za novi pokušaj i poziv odraslom za pomoć

Zato 5 – što dete stiče veštinu da proverava uspešnost pojedinih strategija u rešavanju problema: individualno, u paru, u grupi i sa odraslima

Zato 6 – što omogućava odraslom da stiče uvid u napredovanje svakog deteta

Zato 7 – što ohrabruje dete da se oslanja na sopstvene mogućnosti, a ne da prepisuje tuđa rešenja

Zato 8 – što dete samostalno koristi pokazivač tačnosti rešenja koji je nepristrasni sudija

Zato 9 – što podstiče razvoj fine motorike i orijentacije u prostoru

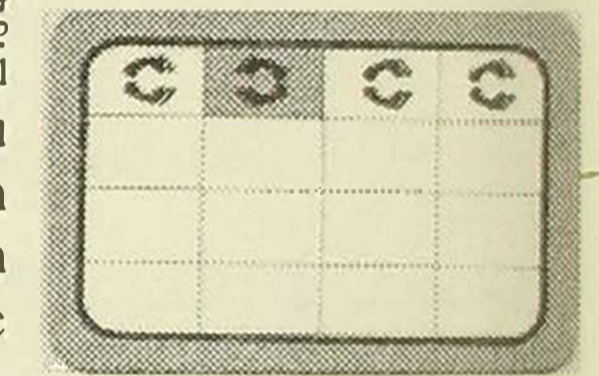
Zato 10 – što podstiče razvoj složenih misaonih operacija

Zato 11 – što razvija kritično i divergentno mišljenje, jer omogućava detetu da pronalazi nove puteve, pravce... u rešavanju zadataka, a to utiče na razvoj kreativnosti

Zato 12 – što podstiče aktivnu saradnju i partnerski odnos među decom i između deteta i odraslog

Zato 13 – što omogućava i Vama da predlozima, sugestijama i kritičkim ocenama usmeravate „Moje korake“.

Postojanje jednog ovakvog igrovnog materijala ukazuje da i pored mnogobrojnih teškoća koje su neminovne u ovom vremenu u kojem živimo, ima onih koji bdiju nad našim novim pokolenjima i pronalaze načine koji će deci omogućiti maksimalan intelektualni, emocionalni i socijalni razvoj. Imate entuzijasta koji ulažu svoje znanje i energiju da pronađu pravi put kojim će dete izraziti sebe. Znači, postoji put ka zdravoj budućnosti.

Dijana Kopunović

Pravnički

kutak

Ubojstvo

Nesretan šandorski događaj ne prestaje biti jednom od glavnih tema u varoši, što je i povodom ovoga kutka.

Smrt se različito definiše u raznim oblastima čovjekova života, a pravnici ubojstvo definišu kao protupravno lišavanje života druge osobe.

Radnja ubojstva se može izvršiti raznim sredstvima (čak i psihičkom torturom), na razne načine (najčešće činjenjem, premda je moguće i nečinjenjem - uskraćivanje hrane, a moguće je izvršiti kazneno djelo neposredno ili posredstvom druge osobe - npr. slanje poštanske pošiljke), te pod različitim okolnostima.

U pravu se razlikuje ljudski plod i ljudski život, pa se u prvom slučaju kazneno odgovara za pobačaj, dok se za ubojstvo odgovara od trena započinjanja rađanja djeteta, pri čemu nije neophodno da je novorođenče odvojeno od majčine utrobe. Nastupanje smrti se određuje prema pravilima medicinske

znanosti, sukladno čemu se ne odgovara za kliničku smrt već samo za apsolutnu smrt. Lišavanje života mora biti protupravno da bi bilo riječ o ubojstvu (npr. izvršenje smrtne kazne pravnicima ne smatraju ubojstvom). U našem pravu eutanazija (ubojstvo iz milosrđa) nije dopušteno premda neka zapadna prava ovo počinju dopuštati.

S obzirom na okolnosti pod kojima se vrši ubojstvo, u našem pravu se razlikuju obična, laka i teška ubojstva. Okolnosti koje ubojstvo čine teškim mogu se ticati načina izvršenja (npr. na svirep način), pobude (npr. iz koristoljublja), okolnosti samog izvršenja (npr. pri bezobzirnom nasilničkom ponašanju), svojstva ubijenog (npr. službeno lice na dužnosti), a ovdje spada još i umišljajno ubojstvo više lica. U lakša ubojstva spadaju ubojstvo na mah (npr. u stanju jake razdraženosti), ubojstvo djeteta pri porođaju (čedomorstvo), te ubojstvo iz nehata.

Inače se u američkim filmovima, serijalima i vijestima mogu često čuti dva pojma: ubojstvo prvog stupnja (*murder in the first degree*) i ubojstvo drugog stupnja (*murder in the second degree*). U prvom slučaju riječ je o ubojstvu s predumišljajem, a drugo je ubojstvo iz nehata.

(j.š.)

Neka kazalište traje

Gabriella Jónás diplomirala je na Akademiji za kazalište, film i kulturu u Budimpešti 1974. godine. Glumačku karijeru započela je u segedinskom Nacionalnom Kazalištu, povremeno je glumila u Budimpešti i Subotici, da bi 1976. postala glumica i direktorica Drame na mađarskom jeziku u Subotici. Odigrala je više od 70 glavnih uloga na daskama koje život znače. Povod za razgovor su dvije premijere u studenome s glumcima iz Subotice i s gostima iz Budimpešte, Segedina i Rumunjske.

Nakon petnaest godina, Gabriella Jónás se pred subotičkom publikom pojavila monodramom „Sirotica Kata Betlen“ Istvána Kocsisa u postavci rumunjskog redatelja mađarskog podrijetla Eleméra Kincsesa. Ovu rolu prvi put je pred ovom publikom gđa Jónás igrala 1982., a nakon toga s njom je gostovala u Budimpešti, Segedinu, Zemunu i drugdje, igrajući je pedeset puta. Kako sama skromno priznaje, to joj je životna uloga. Glumica kao što je Gabriella može otkriti tajnu jer osjeća onu nit korijena koju je pisac utkao u tekst, s lakoćom može otkriti osjećajnost ljudskog bića, oslušivati bilo života.

Tko je zapravo Kata Betlen? Riječ je o religioznoj ženi 18. stoljeća. Lijepa i bogata, žrtvujući se za druge, ostala je dva puta udovica bez djece progonjena od vlasti ali ne gubeći nadu u život i Božji

dah, tražeći dobre ljude s vjerom da će ih negdje naći...

Nakon ove premijere Gabriella Jónás postavlja dramu u dva čina „Sija sunce iznad Seneke“ redatelja Eleméra Kincsesa ujedno i pisca drame. Što pojedinac može učiniti protiv sistema, protiv vlasti? Odgovor koji nalazimo u drami je da pojedinac može uništiti čitav sistem. U ovoj drami nalazimo ga u liku Nerona. Poruka ove drame može se sažeti u slijedećem. Neron nikad nije postojao bez Seneke.

Neron je lud, Seneka je filozof, pisac, humanist. Isto je sunce iznad njih. Skupa doživljavaju propast Rima. Neron ubija a Seneka klima glavom. Ogromna je Senekina odgovornost. Dvije tisuće godine su prošle, i dalje Neron uništava a Seneka klima glavom. Umjetnik, glumac, pisac sve to opaža i

uvijek postavlja pitanje tko, zašto, kada...

Osim Gabrielle Jónás, ulogu Nerona je veoma profesionalno odigrao gost iz Rumunjske mađarskog podrijetla, Levente Törköly, rođen u Subotici.

Na kraju razgovora upitali smo Gabriellu kako dovesti nadarene, mlade glumce iz Mađarske:

– Krajem prošle sezone šest glumaca pokazalo je interesovanje za subotičko pozorište. Trebalo bi raspisati konkurs, što uslovljavaju materijalne mogućnosti Subotice i Ministarstva kulture Republike. Ja, pre svega kao glumac, klanjam se glumi i njenim vrednostima koje volim i poštujem. Samo tako postaju vrednosti.

Ramiz Rashiti

Kazalište

Drama na mađarskom jeziku jesensku sezonu započela je s dvije premijere. Direktorica ove drame Gabriella Jónás, proslavljajući 25 godina rada glumačkog rada, odigrala je monodramu „Sirotica Kata“, a igrala je i glavnu ulogu u drami „Sija sunce iznad Seneke“ autora Istvána Kocsisa iz Mađarske u postavci rumunjskog redatelja mađarskog podrijetla Eleméra Kincsesa. Drama na srpskom jeziku s premijerom „Dvanaest stolica“ gostovala je u Narodnom kazalištu u Beogradu. Obje ove drame gostovat će u Budimpešti od 4. do 7. prosinca.

Galerija "Likovni susret"

U salonu ove galerije 3. prosinca otvorena je izložba slikara iz Sentandreje (Mađarska) pod naslovom „Umjetnička kolonija Sentandreje“. Izložbu je otvorio predsjednik Samouprave Srba u Mađarskoj g. Petar Lastić.

Otvoreni univerzitet

U amfiteatru Otvorenog univerziteta održana je promocija zbirke pjesama za djecu „Ja ne volim biti mali“ Marijane Kolar u izdanju Književnog kluba Subotice. O knjizi je govorio predsjednik kluba Radomir Šešević – Čiča, a gosti su bili pjesnici iz Sombora Vidosava Raič i Anton Raič.

Cinema Gallery

U novootvorenoj galeriji upriličena je izložba slikara iz Segedina pod nazivom „In memoriam“. Svoje radove izložilo je 11 slikara iz Segedina koji skupa izlažu u Mađarskoj već 4 godine. Izložbu je otvorila Viktorija Salma, tehnička urednica Szabad Hét Napa.

SKC "Sveti Sava"

U velikoj dvorani ovog centra otvorena je izložba vajara Zorana Maleša iz Beograda. Akademski vajar Maleša izlagao je svoje radove u Jugoslaviji, Bruxellesu, Nizozemskoj i drugim evropskim metropolama.

Art caffe

U prostorijama Art caffea otvorena je izložba slika u ulju Lasla Dvoračkog.

Kafe bar "Sax"

Likovni umjetnik fotografije, direktor „Art ateljea Bačlija“, fotoreporter „Večernjih novosti“, urednik fotografije časopisa „Moda“, Vladimir Bačlija izložio je svoju zbirku (600 fotoreportaža, oko 400 kataloga, 32 plakata, 100 naslovnih strana, 20 omota ploča) u caffeu „Sax“. Bačlija je također i autor dizajna za film „Seme“.

Hotel "Patria"

U kongresnoj dvorani hotela „Patria“ društvo kolekcionara „Subotica“ organiziralo je Međunarodni susret kolekcionara. Ovdje su razmjenjivani, prodavani i kupovani kolekcionarski predmeti: antikviteti, stari novac, marke, razglednice, odlikovanja, knjige, staro oružje, suveniri, minerali, kristali, satovi, pribor i stručna kolekcionarska literatura.

Ramiz Rashiti

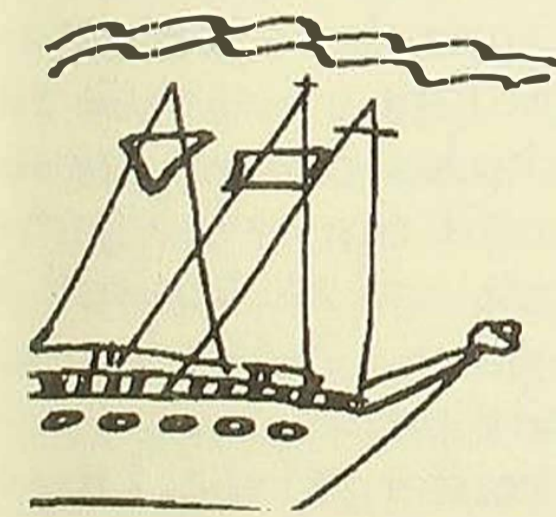
Slikarstvo od Altamire do trećeg milenija i dalje

Nakon izložbe u Novom Sadu, Subotici, Zobnatici...

Što nam donose likovni kodovi od altamirske slike do Gernike Pabla Picassa?

Uvijek sam držao da sa glazbom dolaze ne samo divinske riječi, već i slike, i nepojamno životno iskustvo, mako keramika ovoga podneblja stara već četiri hiljade godina, na primjer, kao i plava Picassova faza i mirovske suptilne likovne naznake i značenja.

Ako me pitate otkada slikam – odgovaram jednostavno: u početku bijah nijemi slikar sa slikama samo u očima djetinjim bez četkice i hartije. U sedmoj godini slikao sam bez saznanja o Altamiri, Renesansi, Baroku, Moderni, Post-Moderni i drugim izmima, ali sam spoznao nešto kasnije da bez slikanja i boja ne mogu biti ne samo slikar, nego ni čovjek od literature niti kinestetički režiser, ni u filmu, ni u teatru, niti u operi.

I tako već slikam cijelu svoju mladost i dio svoje zrelosti, a slike kao da izviru iz mene a uviru u druge ljude kao izvor u rijeku, a rijeka u kozmos.

Moje slike su moja likovna bujnost i moje iskustveno neponovljivo kreativno postojanje, znakovlje i značenja čiji se likovni rukopis, nadam se, raspoznaje, kao što se raspoznaju bijeli, zlatni, crveni i smeđi godovi na drvetu koji ne služe samo da bismo im odredili vrijeme i zemljopisni okvir, već da bismo im spoznali eterično prozračno, u ovome slučajno, temperom urađeno viđenje onoga što ja vidim a radovao bih se kada biste u tome i vi vidjeli još i više i drugojačije od mene. Onda sam slikar koji je uspio u svome naumu, zanatu i daru. Možda je pred vama samo kandidat za slikara, da parafraziram jednog velikog pisca koji nije volio da ga zovu literatom, a možda netko tko likovno vidi i ono što je bilo juče, i ono što je okolo nas danas, i možda, ono što tek nailazi. I Priroda se, zar ne, ponekad, prilagodi nečemu realno umjetničkom i iskošenom, jer to je onda bit i spoj životnog i stavralačkog iskustva.

Likovni autoesej, Petko Vojnić Purčar

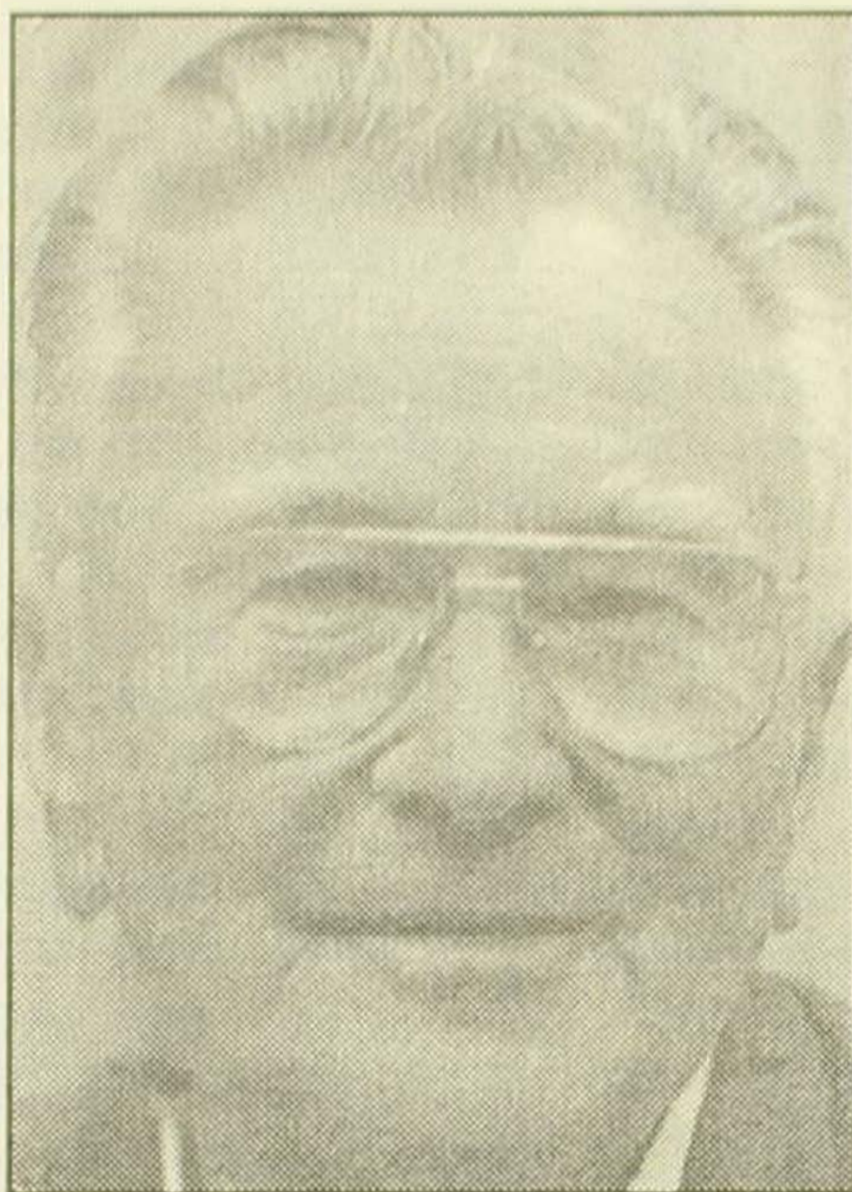
Nacionalni interes mora da bude racionalan i da ne smeta drugima!

Desimir Tošić, jedan je od najpoznatijih srbijanskih disidenata, koji se nakon 47 godina provedenih u emigraciji, vratio u Srbiju, te se aktivno uključio u politički život. Kao dopredsjednik Demokratske stranke bio je zastupnik u Saveznoj skupštini, a danas je dopredsjednik Demokratskog centra i predsjednik Evropskog pokreta u Srbiji. Jedan od osnovnih teorijskih interesa našeg sugovornika, o čemu je pisao i objavljivao i u emigraciji, su pitanja i problemi vezani za srpski nacionalni interes. Povod za ovaj razgovor je upravo objavljena knjiga „Stvarnost protiv zabluda – srpsko nacionalno pitanje“, koja je bila predstavljena u Subotici na „Etničkom forumu“.

Što mislite o ulozi intelektualaca u našem društvu? Je li naša inteligencija našla svoje mjesto, recimo, u kreiranju javnog mnijenja?

D. T.: Inteligencija (reč inteligencija kao takva se javlja samo kod pojedinih naroda, Rusa, Francuza, pa recimo i kod nas, dok se kod Engleza i Amerikanaca pitanje intelektualaca ne postavlja, više se govori o eliti društvenoj, socijalnoj ili političkoj) nije autohtona društvena grupa, nego proizilazi iz državnog aparata koji ih školuje, iskorištava, postavlja za činovnike, što je prvi problem. Drugi problem je taj što se pod komunističkom vlašću događaju dva vrlo zanimljiva fenomena. Ako govorimo teorijski, sigurno da i komunistički režim želi da što više školovanih ljudi producira, jer smatra da treba opismeniti narod da bi razumeo šta je to socijalizam da bi mogao kasnije samoupravljati. Zato je napor, koji su učinile komunističke vlasti u pogledu školovanja ljudi, napor koji se mora poštovati. Ali, s obzirom da su ti školovani

time da se oni ne nameću, jer oni ne mogu da komanduju. Nešto se u komunističkom režimu dogodilo vrlo interesantno. Pored atomizacije društva, režim je uspeo da svoju elitu odvoji od mase tako da smo mi došli u jedan period vremena kad tamo ti školovani ljudi nisu mogli da vrše neki veći uticaj ukoliko, naravno, nisu pripadali partijskom aparatu. Zato sve te naše organizacije, an-

Desimir Tošić

„Ljudi su više za stagnaciju nego za promene“

tiratne, ženske grupe koje postoje, sve su to vrlo male zatvorene grupe koje nemaju nikakvog dodira sa širokom narodnom masom, bilo radničke klase, seljaka ili školovanih ljudi tako da mi imamo dvostruki problem. Problem inteligencije kakva nam je uvek bila i inteligencije koju nam je formirao komunistički režim. A mi u ovih proteklih sedam godina nismo ništa uradili da to stanje izmenimo.

Vажnost kvaliteta

Što su nacionalni interesi jednoga naroda koji mu pripadaju kao biću?

D. T.: Ovde takođe imate dva problema. Rekao bih da se interesi mogu obeležiti, ali biće je čista fikcija. I to, u stvari, ljudi često upotrebe u dobroj nameri. Ali ako to upotrebljavate teorijski, programski to je vrlo opasno jer vodi ka nekom fašizmu. Nacija nije telo, pa mu odsećete ruke i noge, pa mu menjate srce. Ne. Ali očevidno je da je to zajednica koja nešto želi. Da se približim Vašem pitanju, Vama je u interesu da se poboljša saobraćaj u Subotici – to je interes Subotice – i Vi to treba da kažete. Tako da interes sam po sebi može da bude, ukoliko je on racionalan i ukoliko ne smeta drugima. Npr. ako mi proizvodimo dovoljno materijalnih sredstava i možemo da kupimo jedan autobus za Suboticu, to je bio interes Subotice. Ukoliko mi, nar-

avno, ne ukrademo autobus od recimo Bugara ili Madara. Naravno, moramo postaviti kakvi su to naši interesi. Kvalitet je važan. Uzmimo recimo, na međunarodnom planu Veliku Britaniju. Ona je imala nekada interes da ima veliku imperiju. Jednog trenutka je došla u situaciju da kaže – ne – to više nije naš interes. Mi time više gubimo nego što dobijamo. I napustimo imperiju. Ali, recimo, njen je interes da njihov jezik i

Umesto političke reakcije, Srbi su ušli u divljaštvo

kultura, zrači, dejstvuje i utiče. I ona ima prava da ima takav interes. Tako to mnogo zavisi u čiji okvir stavljate te interese i odakle oni idu. Ako vi kažete da Srbija ima interes da zauzme Berlin, onda se postavlja pitanje da li smo zdravi ili nismo.

Je li se za vrijeme komunističke Jugoslavije nacionalno pitanje dobro postavilo, ili se odnos dva ili tri naroda nije mogao nekako drugačije, sadržajnije riješiti?

D. T.: Komunisti su priznavali nacionalno pitanje i to pre '41. godine. Postojala su dva problema. Uvek kod nacionalnog pitanja imate, da tako kažem, dva sprata. Na jednom spratu je pitanje Ustava, a na drugom kakvi su odnosi među narodima. Odnosi među narodima mogu da budu dobri čak i da nema dobrog ustavno-pravnog poretka. I obrnuto. Komunisti su bili u pravu kad su napravili tu ustavno-pravnu nadgradnju koja je bila i pozitivna i progresivna. Očevidno je da je Jugoslavije još pre '41. išla ka federaciji sa banovinom Hrvatskom. Komunisti imaju vrlo opasnu osobinu, tendenciju koja proizilazi iz tog njihovog filozofskog pisma, da je sve nadgradnja, a da je samo ekonomsko i klasno bitno i što odlučuje. Tu je njihova greška. Oni su mislili da će klasno prevazići nacionalno. Naši komunisti, bacajući slogan bratstva-jedinstva, kao nadgradnju u isti mah su izgrađivali te republike kao države. I te su republike oni nahranili tim tzv. republičkim nacionalizmom, oni su koristili i termin „država“ – država Makedonija, država Bosna i dr. Kada kažete država, pojam države je pojam teritorije i sile. I to je polako ušlo u psihu ljudi. Prvo u Sloveniji. Dakle to je sve tinjalo. Srbi to nisu primećivali. I kad su to primetili, umesto političke reakcije, Srbi su ušli u divljaštvo. Što se tiče pojedinih gradova, činjenica je da u Jugoslaviji i pre '18. i pre '41. i pre '91. godine postoje gradovi koji su vrlo kosmopolitski po svom duhu, bez obzira kakvi su odnosi. Sigurno je to Novi Sad, Sarajevo, Beograd. Nije Zagreb, nije Ljubljana a nije ni Skoplje. Međutim, to je dosta marginalno. Ako vi u Sarajevu

Dužnost intelektualaca je da, služeći se svojim moćima, darovima i znanjem, daju pravce razvoja u društvu

ljudi rasli ipak u jednom zatvorenom prostoru, mislim da ne bi imali pravo da se zovu intelektualci ili da se smatraju elitom bez obzira što njihov kvalitet kao profesionalca može da bude vrlo visok. Na primer arhitekti, lekari, filozofi, sociolozi... Međutim, to je čisto profesionalno, knjiško znanje, a to nije ono što je dužnost intelektualca: da služeći se svojim moćima, darovima i znanjem na neki način daju pravce događanja u društvu. S

to nikako ne znači da je bratstvo-jedinstvo ušlo u masu. Došli smo tako u situaciju da su se mnoge porodice raspale. To je posledica naše političke kulture tj. nekulture.

Tito - boljševik

Da je ranije bilo više sluha, prilikom recimo Hrvatskog proljeća ili u Beogradu sječe knezova, da li bi se ova kriza mogla prevazići?

D. T.: Treba bežati od apsolutizacije, bilo ljudi ili problema. Recimo, uzmite Hrvatsko proleće. Ono je bilo nacionalističko i na neki način antijugoslovensko. Međutim, tu je bilo i drugih elemenata i to liberalnih. Da se to rešavalo na miran, demokratski način, verovatno da bi ti liberalni elementi nadjačali nacionalističke. Što se tiče Nikezića i Latinke Perović to je bio sasvim drugi karakter. Oni nisu bili nacionalisti. Oni su imali jednu fiks ideju da Srbija treba da se razvija ekonomski na jedan moderan, evropski način i strašno su potcenjivali Titovu ličnost. To naravno Tito nije trpeo. Da smo mi tada imali neki razvijeni politički sistem, vrlo je verovatno da bi iz Hrvatskog proleća izišao liberalni duh, koji bi partiji dao mesto koje treba da ima svaka politička stranka. A u Srbiji, vrlo je verovatno da bi taj režim postao ugled možda ne za Sloveniju, ali bi možda za Makedoniju bio. Međutim, sa Titom je bio problem taj što je on zaista bio boljševik. Bez obzira na njegovu spoljašnjost koja ga je prikazivala kao relativno civilizovanog čoveka i pokazivao je neke zapadnjačke tendencije i time se činio vrlo privlačnim za strance. Tako da su ga zapadnjaci uzimali vrlo ozbiljno u obzir. On je izvukao mnogo od Zapada i to vreme nam se čini kao veliko blagostanje i srećno doba. Dakle, to što komunisti nisu postali vrlo rano reformisti to je ono što je tragično u celom tom razvoju. Ja sam '76. u Frankfurtu na jednom sastanku napravio jednu teoriju; imao sam fiks ideju da je jugoslovenski režim đavoljski jak kao sistem, ali da on neće moći da preživi bez Tita. On je tada još bio živ. I ja sam tada razmišljao kako da se napravi jedan sporazum između reformista komunisti i recimo demokrata koji nisu bili nacionalisti. Da je taj proces počeo još za vreme dok je Tito bio živ, vrlo je verovatno da bismo se mi izvukli. Međutim, sada tu nastaje tragedija. Da su hrvatski i slovenački komunisti pokazivali velike tendencije ka reformizmu nije sporno, ali kod Srba je na žalost pobedila boljševička struja možda ne u pravom smislu, ali struja koja nije htela liberalnu politiku u okviru države.

Stječe se dojam kako u Srbiji postoji upravo strah od modernizma.

D. T.: Šezdesetih je izvršena neka modernizacija u Srbiji. Po mome računu, 60% stanovništva Srbije je u toku 10-20 godina sišlo sa sela u grad. Za njih je sve to modernizacija do dana današnjeg. Oni ne traže više modernizacije tako da oni i kad nastane kriza u našem životu da nema hleba, da nema mleka, saobraćaja, struje, oni ipak sve to osećaju kao napredak u odnosu na ono što su imali 1965. Ovo Vaše pitanje mora da se produži i na političko polje. Ubeden sam da većina ljudi nije sigurna u pogledu političke i ekonomske modern-

ji... to još našim ljudima ne sviće. Tu je problem. To nije toliko problem u modernizaciji, već koliko u tom što oni misle da su već modernizovani. Oni imaju pogrešnu sliku. To su seljaci koji nisu više seljaci a nisu ni građani; to je jedna masa potpuno, da tako kažem, bez klasne svesti tako da vi

Srbija nikada nije bila u takvom duhu stagnacije kao danas

tom masom možete lako da manipulišete. Bilo nacionalizmom, bilo državom, državotvorstvom bilo ličnostima. Mislim da, kad je reč o modernizaciji, da se ljudi plaše nekog potresa, nekih revolucionarnih promena. Više su za stagnaciju nego za promene. I to je onaj užasan nedostatak Srbije. Srbija nikada nije bila u takvom duhu stagnacije kao danas; u stanju izgubljenosti u prostoru i vremenu. Ja se nadam da će se to izmeniti, ali ne bih smeo da kažem ni kada ni kako.

Kakva je uloga našega novinarstva i uopće javne riječi u ovome ratu?

D. T.: Ja bih Vas novinare više optužio nego Miloševića, jer vas smatram više krivim. Vi ste uneli jedan anarhičan liberalizam u štampu i drugo vi imate vrlo malo kvalifikovanog kadra. Veliki broj novinara koji je profesionalno bio sposoban je napustio novinarstvo devedesetih godina. Došli su mladi ljudi koji pojma nemaju i koji se ne trude, ne uče. Zato imate puno užasnog materijala čak i po najboljim novinama. U drugim listovima je situacija još gora. Onda nešto drugo što je opasno u novinarstvu danas, a to je da počnete biti liberalni, a to znači da svaki može da dođe u vaše novine. Ali to nije tačno. Ako vam se javi Adolf Hitler i traži da participira u vašem listu, vi mu morate reći „Izvinite, vodo-fireru – vi to ne možete“. To nije nedemokratski. Svaki list, svaki časopis ima svoju politiku. I ako treba da postoji neka lepeza mišljenja, vi ne možete da idete u taj ekstrem, pa da vi kažete Hitleru ili Staljinu da dođu da saraduju u vašim novinama. Vi morate da kažete „Izvinite, mi smo liberalnog pravca i mi tražimo ljude raznih gledišta, ali normalnih“. Tako da je naša dnevna štampa slaba pošto je naša štampa slobodna, nema cenzure, nema hapšenja... Međutim, pokazuje se da jedna takva štampa može da ima samo negativan uticaj.

Pripadnik sam nacionalne manjine. Vi da ste, primjerice, intelektualac nacionalne manjine, što biste smatrali svojom zadaćom? Što biste trebali napraviti, a da ne odete u neku isključivost?

D. T.: Manjine mogu da igraju veliku ulogu ako su politički razvijene. Ako hoćete jedan istorijski primer, onda su to Cincari kod Srba, koji su bili „šaka jada“ ali su odigrali veliku ulogu u srpskom razvoju u XIX veku. Tako da manjine moraju da vode računa, naročito ako nemaju teritorijalnih problema, da kažu zahteva. Znače, samim tim kako se osećaju, oni tu ostaju i mogu svojim držanjem i svojim stavovima, ozbiljnošću u svojim organizacijama u štampi da pokažu većini kako izgleda jedan normalan politički život.

Vojislav Sekelj

Istorija crkve (X)

Reformacija, racionalizam, revolucija

Deo III - NOVI POKRETI

(1500 - 1800)

Kvekeri

Kvekeri su mala grupa koja se javila u doba Engleske radikalne reformacije, u doba Engleskog građanskog rata. Oni su, na neki način odbacujući sve vanjsko i institucionalizovano u hrišćanstvu, - najradikalnija skupina protestantskih grupa. Osnovao ih je obučar i mistik laički propovednik George Fox (1624 - 1691), a verovali su da hrišćanski život nije ništa više i ništa manje nego sama vera u Hrista i poslušnost unutrašnje svetlosti duha. Dodati tome bilo šta, smatrali su oni, bilo bi jednostavno iskrivljavanje. Fox i nije osnovao svoju, kvekersku Crkvu, već - Društvo prijatelja, a članovi su se međusobno oslovljavali i ophodili kao - „prijatelji“. Nadimak „kveker“ (to quake - eng. drhtanje, podrhtavati), odnosi se na jačinu i intenzitet njihove molitve svedočenja i posvećenja.

Kvekeri održavaju sasvim jedinstven oblik bogoslužjenja: „tihi susret“. Oni kao „paganska“, odbacuju imena dana u sedmici, a nedeljnu službu zovu „prvi dan susreta“. Tada se sakupe na jedan sat, jednostavno sede u tišini, dok se neko ne „pokrene“ na govor, molitvu ili pevanje. Na isti se način obavljaju i svadbe. Na kraju tog sata ustaju, i rukuju se međusobom. Služba je time gotova. Nema sveštenika, nema sakramena, ni hleba ni vina. Slični su im amiši, koji se klone svih poroka civilizacije, od stimulativnih sredstava do električne energije. Žive u komunama i upražnjavaju mnogoženstvo. To su potomci holandskih doseljenika, koji su utemeljili New York (koji se nekada i zvao - New Amsterdam, a ime mu je dao Peter Stuyvesant - prim.prev.). Verski „poglavari“ bez neke stroge hijerarhije, više svetovne vode, iskusni stariji ljudi, zovu sebe (i sve ostale amiše) -Mormonima. Nikada ni jedni nisu bili velika grupa, ali su izuzetno cenjeni zarad njihovog poštenja i marljivosti kao i vrhunske etike, i hrišćanska su denominacija s kojom i jevrejska verska zajednica redovno održava izuzetno bliske odnose, kako verske tako i poslovne.

(nastaviće se)

Priredio, obradio i s nemačkog preveo: Robert G. Tilly

Zima

Snijeg zasiplje dimnjake,
Kuće i sve ulice.
Kako je dobro spavati
Do prve proljetne ptice.

Kao sat srce ti kuca,
Čas za časom prolazi,
Ne žali, snaga koja te sazдала
Možda sa njima odlazi.

Jer snaga kao pantera
Kroz cio život u tebi drijema.
Jedino je sudbina izgriza do boli,
I što otkine, tom povratku nema.

Kada te netko pogleda u oči,
Tiho sjedni u kut i budi jaka.
Ne odgovaraj i ne budi tužna,
Sviju je nas sudbina jednaka.

Dora Gabe

Slikanje

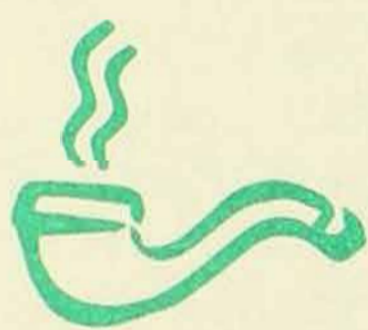
Fotografija je iz vremena kada je odlazak kod fotografa bio obiteljski ili osobni čin s elementima liturgije; razlog za taj polusveti čin nalazio se u nekom vrlo značajnom događaju ili datumu; odijelo ili ruho posebice izabrano, a pod svaku cijenu svečano; poza ili stav morao je plijeniti dostojanstvom... Riječju, nekada se fotografiralo posve drugačije. Dokaz za to krije se i na ovoj slici dviju mladih djevojaka.

Krležijana

Kontrasti

Jedni laju kao psi bez domovine, a drugi se tove u glupostima i plagijatima, u zulumu, u podvalama i u bezobrazlucima sviju vrsta. Jedni lutaju svijetom očajni kao bradati utopljenici, s mutnim izbuljenim očima i gnjilim zubalom, a drugi opet prepisali su nekoliko stranica iz „Vihora“ i po tome skalupili svoje vidovdanske ustave i tzv. „jugoslavensku“ ideologiju, izbacili austrijske policajce iz ureda i automobila, vozikaju se tim istim automobilima te mašu izvoznicaama i cilindrima.

Miroslav Krleža, 1924.

Pušenje

Obiteljski kutak

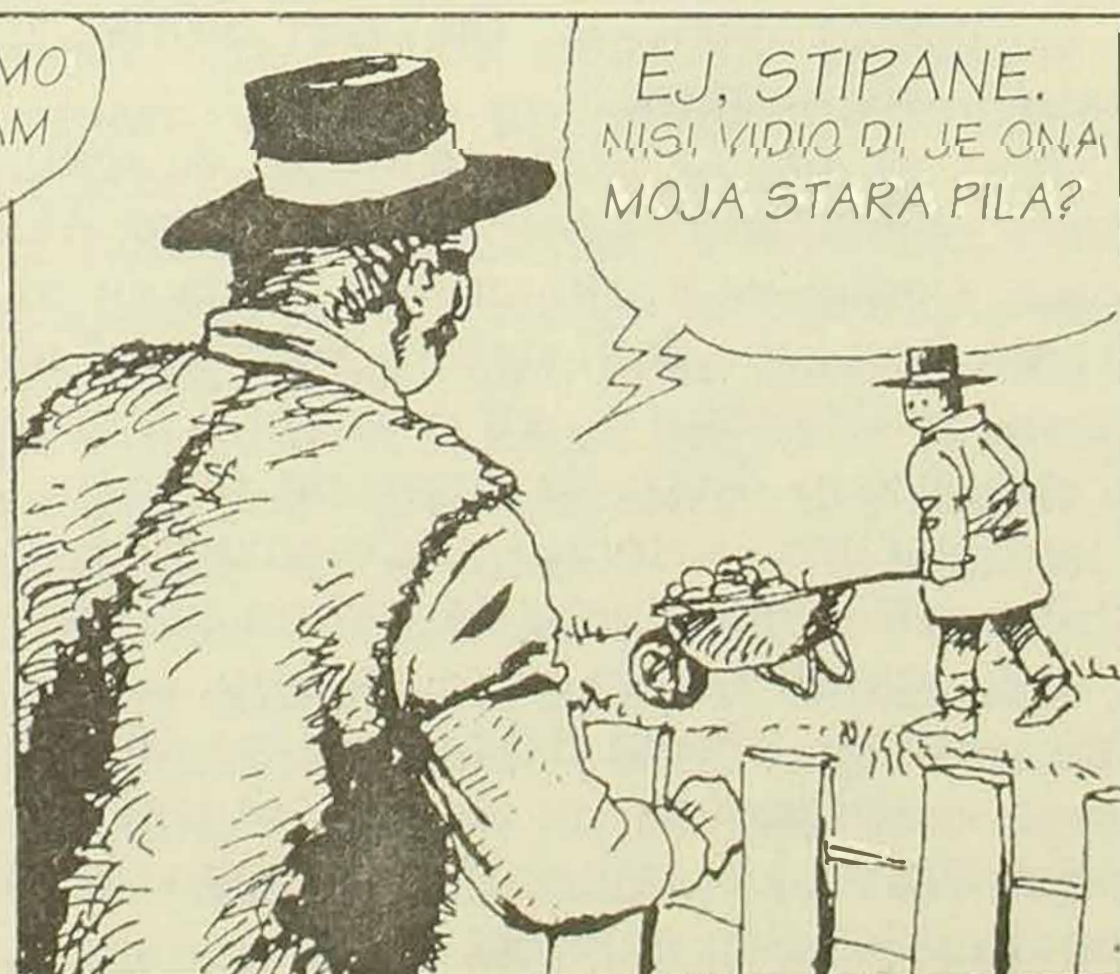
Odbacivanje cigarete ne mora ostaviti nikakva traga na vašoj figuri. Tajna je u tome da lošu naviku zamijenite novim zdravim navikama. Pušenje je skupo, prljavo, a može ugroziti zdravlje i izgled. Ipak, vi i dalje nastavljate uvlačiti duhanski dim radije nego se udebljati. I doista, mnogi su „nabacili nekoliko kilograma pošto su rekli zbogom cigaretama. No uzme li se u obzir da pušenje može uzrokovati rak, emfizem, moždani udar ili niz bolesti pluća, problemi s težinom u svakom su slučaju poželjniji, što god vi o tome mislili. Ako ste već nekoliko puta pokušavali baciti cigarete u zapećak i nije vam uspjelo, ne očajavajte. Pokušajte ponovno!

Jedan od načina da izbjegnute nagomilavanje kilograma jest da krenete na tjelovežbu nekoliko mjeseci prije no što odbacite cigaretu. Na raspolaganju vam je plivanje, jogging, šetnja, vožnja biciklom, aerobik, ples... Što god da odabrali, bavite se time što je to moguće češće. Vježbe za koje ste se odlučili moraju biti kombinirane s pravilnom prehranom. U prehranu unesite puno povrća, voća, žitarica i krkog mesa. Bivši pušači trebali bi popiti osam do deset čaša vode na dan kako bi na taj način potakli izlučivanje nikotina nataloženog u organizmu.

Odbačena cigareta ostavlja veliku prazninu, pa morate naći neku drugu naviku kako biste zaposlili ruke i usta. Kad je o hrani riječ, tu su možda spas kokice, koje su niskokalorične, svježi celer, šargarepa... Pisanje, pletenje, slaganje puzzle, rješavanje križaljki i slične stvari su, primjerice, zabava za ruke.

Mila

ZGODE ALBE I STIPANA

Iz starog bedekera: Subotica

Položaj Subotice

Na granici između živog peska i lesa smeštena je sama varoš, a na sastavcima ovog peska i lesa izbijaju vode, koje čine niz jezera od severozapada spram jugoistoka, i to: Kelebijsko jezero površine 133 kat. jutara, Paličko jezero 997 kat. jutara, Krvavo jezero, Slano jezero i Ludaško jezero 546 kat. jutara. U istom je smeru i otok svih vazdušnih taloga na teritoriji Subotice sa dva potoka, i to kao odvodnja navedenih jezera, potok Bega, a za odvodnju vazdušnih taloga u južnom delu Subotice, potok Krivaja. Oba ova potoka nemaju nikakove veze sa Dunavom, već jedino sa Tisom u koju utiču.

(nastavit će se)

Zašto?

se crna mačka smatra lošim znakom?

danas mnogi ljudi vjeruju da će ih, ako im crna mačka prijeđe put, zadesiti neka nesreća. Ovo sujeverje potječe od davnina.

Stari Egipćani obožavali su mačku i smatrali je svetinjom, a jednu svoju boginju, po imenu Pašt, predstavljali su kao ženu s glavom mačke. Egipćani su vjerovali da boginja Pašt ima devet života, i to objašnjava zašto mnogi misle da mačka ima devet života.

U doba kad su ljudi vjerovali u vještice, mislili su da su crne mačke prerusene vještice. Zato nije bilo vrijedno ubijati crne mačke, jer se vještica tako nije mogla uništiti, pošto je devet puta mogla ući u tijelo mačke! U srednjem vijeku ljudi su mislili da vještice uvijek koriste mozak crne mačke u spravljanju tajanstvenih napitaka!

Srušiti nešto i u „Žigu“

Kako ne bismo bili optuženi za isključivost i glade velikog projekta rušenja, u smislu da rušimo samo kod drugih, da suviše oči upiremo u susjedna dvorišta te da ponekad treba spremati i u vlastitom domu, ovoga puta stidljivo najavljujemo veliko rušenje i u „Žigu“. Naime, opredijelili smo se da srušimo nikog drugog doli Gazdu ovog lista. I to ne iz razloga što smatramo da je loš, nego da i mi udovoljimo gornjem principu demokratičnosti. Dakle, Gazda spremite se da budete srušeni. Cijenit ćemo Vašu osvjedočenu izdržljivost, ali neće klonuti, tako bar obećavaju, ni druga strana. Za sada je tajna tko će Ga srušiti. Ali ne možete nas osuditi za zavjeru, budući da je javnosti objelodanjeno.

ZANIMLJIVA MATEMATIKA

1. KAD SE NA SVAKU BREZU SPUSTI JEDNA VRANA NEDOSTAJE JEDNA BREZA, A KAD SE SPUSTE PO DVE, JEDNA BREZA JE VIŠAK.

KOLIKO IMA VRANA, A KOLIKO BREZA?

2. MIRA JE DOBILA OD SVOJE MAME 50 DINARA A MAJA 30 DINARA. NAKON TOGA ONE IMAJU ZAJENO SAMO 50 DINARA VIŠE NEGO PRE TOGA. KAKO JE TO MOGUĆE?

REŠENJE IZ PROŠLOG BROJA:

1. $298346 + 403546 = 701892$

2. 1909. GODINE

„Žigov“ NASLOV IZMEĐU DVA TJEDNA

Dragoljub Milosavljević Gula posle nekoliko godina provedenih u penziji govori za „Blic“

Duša naroda je na pijaci

Savjet iz karmića

E, sad. Odavdje iz karmića trebalo bi vam nešto savjetodavno reći o tome kako u nedjelju glasovati. Drugim riječima, priopćiti vam neku mudrost i tako pomoći u vašoj dilemi ili trilemi za koga da glasujete. Ovoga puta, ne samo zato što Savjetnik gleda iz žablje perspektive, savjet je teško dati. Jer, nema velike razlike između popanca i zubače. Korov je korov, ma koje vrste bio i ma na kojoj njivi rastao. Nije dobar ni za jelo, kao ni za rakiju. Stoga, možda nije zgoreg na glasovanje ni ne izaći.

IMENIK ROCKA

„**The Nazareth**“ – škotski hard – rock sastav, vrlo popularan prvom polovinom 70-ih godina. Osnovani su 1969. u postavi: Pete Agnew (bas), Manny Charlton (gitara), Darrel Sweet (vokal) i Dan McCafferty (vokal i bubnjevi). Najveći uspjesi bili su im „cover“ obrade tuđih numera – „This Flight Tonight“ (Joni Mitchell) i „Love Hurts“.

PROBRANA DISKOGRAFIJA:

- LOUD N' PRUD (1974.)
- HAIR OF A DOG (1975.)
- SNAZ (koncertni, 1981.)

„**THE NEW YORK DOLLS**“ –

američke preteče punka, sastav osnovan 1973. u sastavu: Arthur Kane (bas-gitara), Sylvain Sylvain (gitara), Johnny Thunders (gitara), David Johansen (vokal) i Jerry Nolan (bubnjevi).

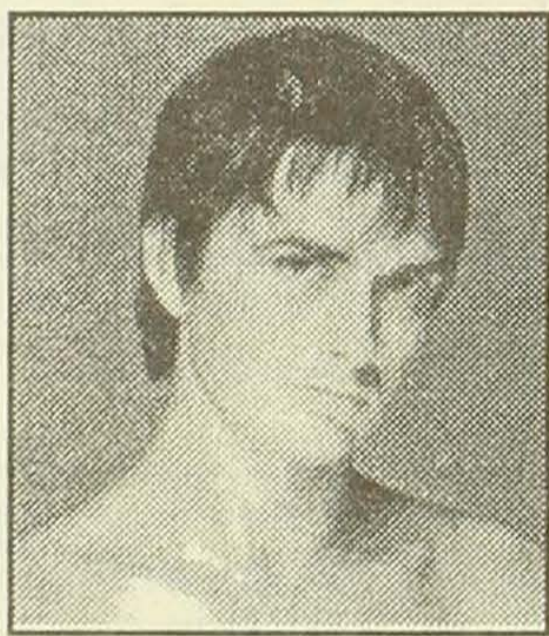
Kratkotrajna i burna karijera vođena im je pod producentskom palicom genijalnog i tajnovitog „genija iz senke“, Toda Rundgrena.

KOMPLETNA DISKOGRAFIJA:

- NEW YORK DOOLS (1973.)
- TOO MUCH TOO SOON (1974.)

LAURA NYRO – najtalentovanija kantautorka u rocku (uz „nedodirljivu“ Joni Mitchell), kao i nesrećni i mistični pesnik Rimbaud, do svojih dvadesetih godina uradila je sve što je imala da kaže u muzici, onda se udala za stolara i povukla iz javnog života, živeći na farmi u planinama Montane. Kompletna diskografija joj je vredna pažnje.

MIKE OLDFIELD – engleski multi-instrumentalista, kompozitor, aranžer, snimatelj, producent i dirigent, rođen 15. maja 1953. Sjajnom pločom „Tubular Bells“ ustoličio je apsolutno samosvojni žanr u progresivnoj muzici – neku vrstu spoja klasične muzike, simfo-rocka i ambijentalizma. Kasniji radovi su mu kraći, komercijalniji i više naginju pop muzici.

PROBRANA DISKOGRAFIJA:

- TUBULAR BELLS (1973.)
- OMMADAWN 81975.)
- THE ORCHESTRATED TUBULAR BELLS (s londonskom Kraljevskom filharmonijom)
- FIVE MILES OUT (1982.)
- CRISES (1983.)
- DISCOVERY (1984.)
- SALLYANGIE (sa sestrom, Sally Oldfield, 1968.)

Robert G. Tilly

Kontakt

Režija: Robert Zemekis – Gl. uloga: Džodi Foster

„**Kontakt**“ je ekranizacija Pulicerovom nagradom okićenog romana nedavno preminulog Karla Sagana. Ovaj velikan moderne kosmologije proslavio se TV serijom „Kosmos“ (prikazivanom i kod nas 70- tih), a uz Artura Klarka i Stigena Hokinga on je ponajveći popularizator svemirskog programa. U „Kontaktu“ se Sagan bavio sumiranjem sopstvenog života i iskustva, tragajući za konačnim identitetom i vezom sa svetom. Sagan je ovaj roman posvetio ponajpre dilemi fizika (metafizika i nauka) religija, svedočeći i stavom i životnim putem da te dileme zapravo ni nema.

Scenaristi Hart i Goldberg i reditelj Robert Zemekis su film posvetili Karlu Saganu, a to je učinjeno prvenstveno neobičnim tempom koji je „Kontakt“ pretvorio u čisto umetnički film. Iako spor celim trajanjem od 2 sata i 15 minuta, „Kontakt“ uspeva da bez ikakve promene tempa uvuče gledaoca u sebe do te mere da veličanstveno mitsko-budističko finalno prikazanje Boga od ličnog postaje gotovo kolektivno osećanje. Ovaj, za holivudski film, tako redak tempo zapravo je perfektna kriva Saganovog iskustva i jednog heseovski punog života i izvesno odsustvo karaktera iz filma je ovakvom strukturom pretvorilo ceo film u prikaz jedne jedine ličnosti, Karla Sagana.

Na nivou forme, tj. režije, Zenekis je ovu strukturu realizovao kroz ritmično smenjivanje fascinantnih video-trikova i sugestivnog krupnog plana. Video-trikovi u „Kontaktu“ usmereni su jednako na kreiranje objektivne realnosti i subjektivno-lirske vizije. Stvaranjem ovih individualnih, teško saopštljivih vizija Zenekis je dostigao likovni maksimum na filmu i svrstao se uz najveće reditelje uopšte. Od Kjubrika i Kejna Rasela nije bilo reditelja koji bi tako daleko i tako dobro koristio nove tehnologije kao izražajno sredstvo, a ne kao komercijalni mamac. Zenekisov krupni kadar, pak, potpuno je oslonjen na Džodi Foster. Fosterova je za ulogu idealiste već dobila oskara za film „Kad jaganjci utihnu“ i ponovno priznanje za ulogu u „Kontaktu“ je sasvim moguće, jer je ona ovaj lično religijski iskaz iznela na savršen način. Drugih karaktera u „Kontaktu“ zapravo nema, pa su ostali glumci samo personifikacije individualnih psiholoških simbola i narativnih funkcija. Ponovo perfektni Džems Vuds ipak je sebi stvorio dovoljno prostora da potvrdi visoku klasu.

Zenekisom „Kontakt“ je zaista velik film, i suviše redak za holivudsku industriju da ne bi bio dragocen. Neobična veza između Zenekisa i njegovog dugogodišnjeg tutora Spilberga posle ovog filma biće znatno intrigantnija, jer „Kontakt“ u mnogo čemu podseća na „Bliske susrete treće vrste“ iako se isto toliko i razlikuje. Okolnost da je između ova dva filma tačno 20 godina može o toj vezi nešto govoriti, mada ne mora. Konačno, „Kontakt“ je na sasvim zenbudistički način nastavak „Foresta Gampa“ po svom opredeljenju za put umesto datosti. Samo ova zapažanja dovoljna su da potvrde koliko je „Kontakt“ velik film i kolika je izvesnost njegovog dugog trajanja u budućnosti.

Pera Marković

Novi dah koncertnog života

U Velikoj vijećnici Gradske kuće, 24. je listopada održan promotivni koncert Komornog orkestra Muzičke škole pod dirigentskom palicom Berislava Skenderovića. Kao solistice nastupile su Irina Jašvili (violina) i Manana Dugladze (violina), gruzijske iz Tbilisija, koje od 1994. predaju na Akademiji umjetnosti u Novom Sadu. Na programu su bila djela Mozarta, Vivaldija, Samuela Barbera i Tschairowskog.

Berislav Skenderović (1949) iza sebe ima bogatu dirigentsku karijeru. Nakon studija klavira i dirigiranja u Beogradu u klasi prof. Dušana Trbojevića i Živojina Zdravkovića prelazi u Novi Sad gdje radi kao baletski korepetitor. Od 1974. preuzima mjesto šefa-dirigenta zbora Opere SNP-a. 1978 dobija stipendiju njemačke vlade za postdiplomske studije u Münchenu gdje studira na Visokoj školi za muziku. Istodobno, pohađa majstorski kurs te operni studio i to u klasama renomiranih stručnjaka. 1979. dobio je angažman u Bavarskoj državnoj operi kao baletski dirigent, a 1981. prihvaća angažman dirigenta u Operi HNK u Splitu. Istodobno, stalni je gost-dirigent Festivalnog orkestra u Dubrovniku. Na poziv RTV Sarajevo 1985. preuzima mjesto šefa-dirigenta Simfonijskog orkestra. 1991. godine odlazi u Capetown u Južnoafričkoj Republici gdje dobija angažman na mjestu šefa-dirigenta Filharmonijskog orkestra Opere s baletom. Nakon povratka u Suboticu, prihvatio je mjesto umjetničkog rukovodioca i dirigenta Komornog orkestra Muzičke škole, te inicirao formiranje Muzičkog centra pri SO Subotica.

Promotivni koncert izazvao je veliki interes i oduševljenje publike. Uz teatralne, iskustvom, znanjem i nadasve nadahnućem prožete dirigentske geste Skenderovića, publika je živo osjećala dah koncerata u metropolama svijeta koji nam je Skenderović dočarao.

Renomirane solistice pokazale su visoku razinu interpretiranja solističkih dionica, i virtuozičnom doprinjele sveukupnom dojmu. Osobito nas je dojmila Irina Jašvili svojom umjetnički sirovom intonativnošću, dok je Manana Dugladze tehnički čistom intonacijom te tehnikom sviranja pokazala da je budućnost pred njom.

Nela Skenderović

„Koreni II“

Ne, dragi čitatelji, ipak iz tiska nije izašla druga knjiga „Korena“! „A kad će, ne zna se“.

Povod ovome članku je, na žalost, samo poticanje na razmišljanje o sudbini jedne odavno najavljene i iščekivane knjige.

Da podsjetimo, zbornik radova „Koreni I“ je objavljen 1991. godine, u povodu 600 godina od prvog spomena imena naše varoši. Knjiga je lijepo primljena i u Subotici i van nje (primjerice svojedobni prikaz u Zborniku Matice srpske za istoriju), budući da sadrži desetak članaka koji se odnose na stariju povijest Subotice i nekoliko vrela u prijevodu ili izvorniku (diplome, popisi i sl.), pored čega je i grafička opremljenost bila na zavidnoj razini. Prigodom izdavanja najavljeno je objavljivanje narednog toma o trgovini i zanatstvu u Subotici, a rukopisi su, kako je navedeno u predgovoru „Korena I“, već tada bili u pripremi. U pitanju je bio dugoročni projekt u kojem su trebali biti objavljeni radovi i povijesna vrela o arhitekturi, zdravstvu i još nekim oblastima gradske povijesti. No, zapelo je već kod II. toma.

Zašto? Prema dobro obaviještenim izvorima, koji iz razumljivih razloga žele ostati anonimni, sudbina većeg broja rukopisa na kojima su radili najbolji poznavatelji subotičke prošlosti (kao i u slučaju I. toma „Korena“) je zapečaćena barem za duže vrijeme, premda je preko 80% radova na pripremi rukopisa obavljeno. Radovi leže u ladici, a razgovor o knjizi je postao tabu.

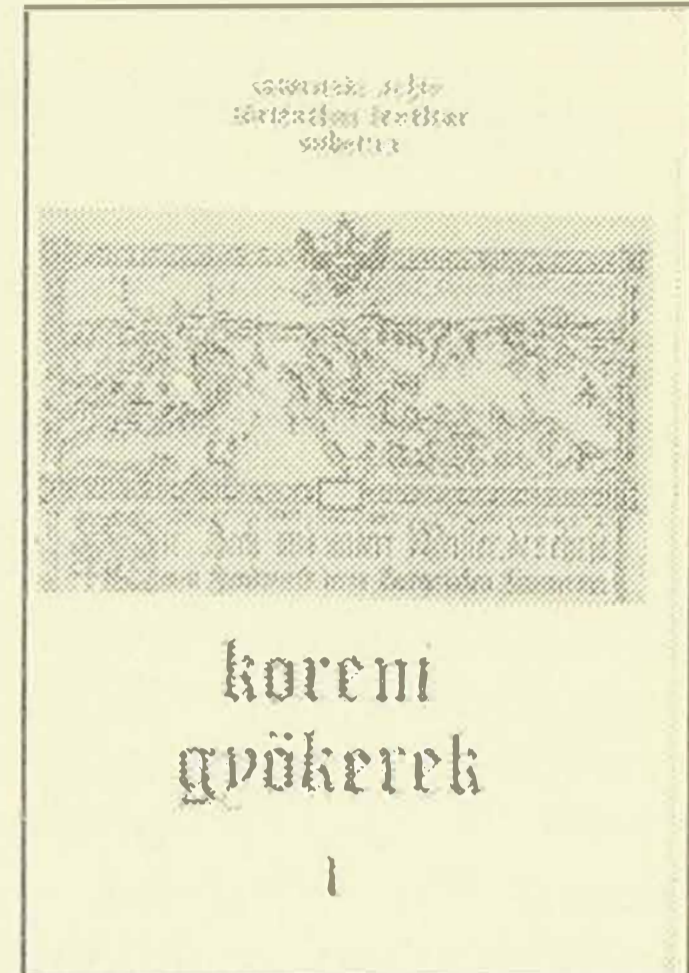
Na pitanje zbog čega je to tako, zapravo se postavlja više novih pitanja no odgovora. Činjenica je da nigdje nije osporavana valjanost članaka sadržanih u prvoj knjizi, tim prije jer je jedan od recenzenata bio i akademik prof. dr. Slavko Gavrilović. Zato se i nameću pitanja je li svemoćnom Beogradu i njihovim novim gradskim moćnicima zasmetalo što se u prvom tomu nedovoljno piše o novom državotvornom narodu (ne

zaboravimo, do zataškavanja rukopisa dolazi nakon raspada SFRJ i formiranja srbijansko-crnogorske federacije zvane SRJ) premda se u ni u jednom članku ne piše o etnikumima već samo o gradu, ili je u pitanju naslov koji zapostavlja razdoblje nakon „oslobođenja“ 1918. i asocira na mrsku „crno-žutu“ prošlost grada, ili je možda nekome zasmetala proskribirana dvojezičnost izdanja, ili je pak grijeh bio nekorištenje „najsavršenijeg pisma na svetu“... Pravi odgovor znaju samo nadležni koji drže ključeve od ladice, a koji seglede toga ne oglašavaju. A Subotica zaslužuje da se o tome otvoreno progovori.

Na žalost, to nije jedini slučaj zaturanja rukopisa iz povijesti Subotice. Jedan od takvih primjera je i Kronološka povijest Subotice, koja je također skrivena u nečijoj ladici jedno desetljeće, premda je u nju uloženo mnogo istraživačkoga napora i vremena po arhivima Subotice, Novog Sada, Budimpešte, Beča... Kao i u slučaju „Korena II“, višemjesečni, čak i višegodišnji, ljudski trud je omalovažen.

Kako riješiti problem? Očigledno je da to umnogome zavisi od sveukupnosti društvenih kretanja u državi, što je zapravo vraćanje lopte na početak. Oslanja li se neko isključivo na to, na rješenje bi se moglo načekati. Jedan od mogućih putova je da Općina Subotica pruži potporu (prije svega materijalnu) jednom formalno novom projektu slične sadržine. Na taj način bi se moglo doći do modusa za objavljivanje radova, dok bi konkretan način valjalo prepuštiti razradi. Čelnici subotičke općine su i do sada pokazivali razumijevanje za kulturu i povijest svoga grada, što bi svakako trebalo iskoristiti.

Radi Subotice.

Koreni I
Šest je godina prošlo od objavljivanja I. toma „Korena“

Bruno Skenderović

Nova knjiga

Kronika umiranja jednog naroda

Marko Kljajić, *Kako je umirao moj narod*, HRID, Subotica 1997., str. 470

Početkom prošlog mjeseca iz tiska je izišla najnovija knjiga petrovaradinskog župnika Marka Kljajića. Riječ je o njegovoj trećoj većoj publikaciji u protekle dvije godine. Tematski je određena stradanjem hrvatskog življa u vojvodanskom dijelu Srijema devedesetih godina. Kao takva, ona je na tragu, možemo slobodno zaključiti, os-

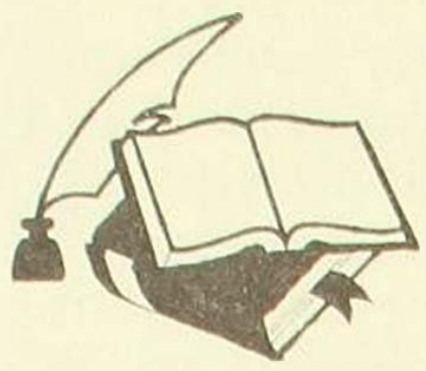
novne piščeve preokupacije – pravljenje svojevrzne kronike o srijemskim Hrvatima, zahvalnog posla koji je do sada bio rijetka pojava. Jer, Kljajić je u kulturnoj javnosti postao poznat po popularnim monografijama o dva srijemska mjesta (Golubinaca i Slankamena). No, Kljajić ovoga puta čini korak naprijed u svojoj kroničarskoj djelatnosti. Naime, u knjizi *Kako je umirao moj narod* on kuša, a reći ćemo uspjelo koliko je to naravno moguće pojedincu, sustavno obraditi najnovija stradanja srijemskih Hrvata, što do sada nitko nije učinio. Štoviše, ne samo to, već se o ovome problemu u nas uopće malo pisalo. Tek tu i tamo a rijetko u nekom novinskom napisu, što je daleko od cjelovitog prikaza.

Nakon uvodnog dijela (str. 15-24) u kojemu se uokviruje tema i načelno otvara problem – *hrtkovački sindrom* (riječ je o progonu Hrvata u Srijemu od 1991. do 1996.), Kljajić u središnjem dijelu knjige *Kako je umirao moj narod* (str. 25-301) donosi, pored najvažnijih zemljopisnih i povijesnih podataka i opisa društveno-političkih (ne)prilika u srijemskim mjestima u kojima se događao *hrtkovački sindrom*, i pedantno urađene

popise svih obitelji koji su morali napustiti svoje domove u Srijemu (Hrtkovci, Nikinci, Platičevo, Ruma, Irig, Vrdnik, Srijemska Mitrovica, Petrovaradin, Srijemska Kamenica, Beočin, Cerević, Srijemski Karlovci, Slankamen, Novi Banovci, Beška, Maradić, Indija, Golubinci, Stara Pazova, Zemun, Surčin, Šid, Sot, Morović, Erdevik, Kukujevci, Gibarac i Vašica). Mjesta su obrađena po redoslijedu koji prati razdiobu po dekanatima katoličke crkve u Srijemu. Od 301. do 352. stranice nalazimo po-jedinosti iz života i djelovanja u tim vremenima mjesne Katoličke crkve, čega je najveća vrijednost da su svi svećenici bez obzira na sve teškoće, a bilo je čak i pokušaja ubojstava, sve vrijeme ostali s „povjerenim im pukom“. Nekoliko napisa o Crkvi u Bačkoj i Banatu zastupljeni su od 353. do 362. stranice. Do kraja knjige, tj. do 448. stranice, prisutni su radovi koji se bave ratom u Baranji, piščevom zavičaju u djetinjstvu. Veću informativnost, a vjerojatno i težinu povijesnog dokumenta, daju u knjizi tiskana korespondencija Katoličke crkve, napisi u novinama, fotografije o ovim nemilim događajima, pjesme srijemskih Hrvata... Knjiga još sadrži i *Dodatak*, u kojemu se, „uz riječi i sliku“, govori o aktivnostima autora Kljajića.

Na osnovu gore rečenog možemo reći da je ovom knjigom nakladništvo Hrvata u SRJ prvi puta dobilo jednu cjelovitu obradu problema nasilnog istjerivanja Hrvata, što je bila posljedica rata vođenog u Republici Hrvatskoj. No, ipak je to djelo pojedina tako da su prisutni propusti u knjizi razumljivi. Naime, i ovoga puta, premda je oprema knjige bogatija, nakladnik HRID se nije pokazao osobito sposobnim da neke velike, a ranije već ukazane, propuste i greške otkloni.

Tomislav Žigmanov

Četvrt milenija subotičke gimnazije (VIII.)

piše: Mr. Josip Ivanović

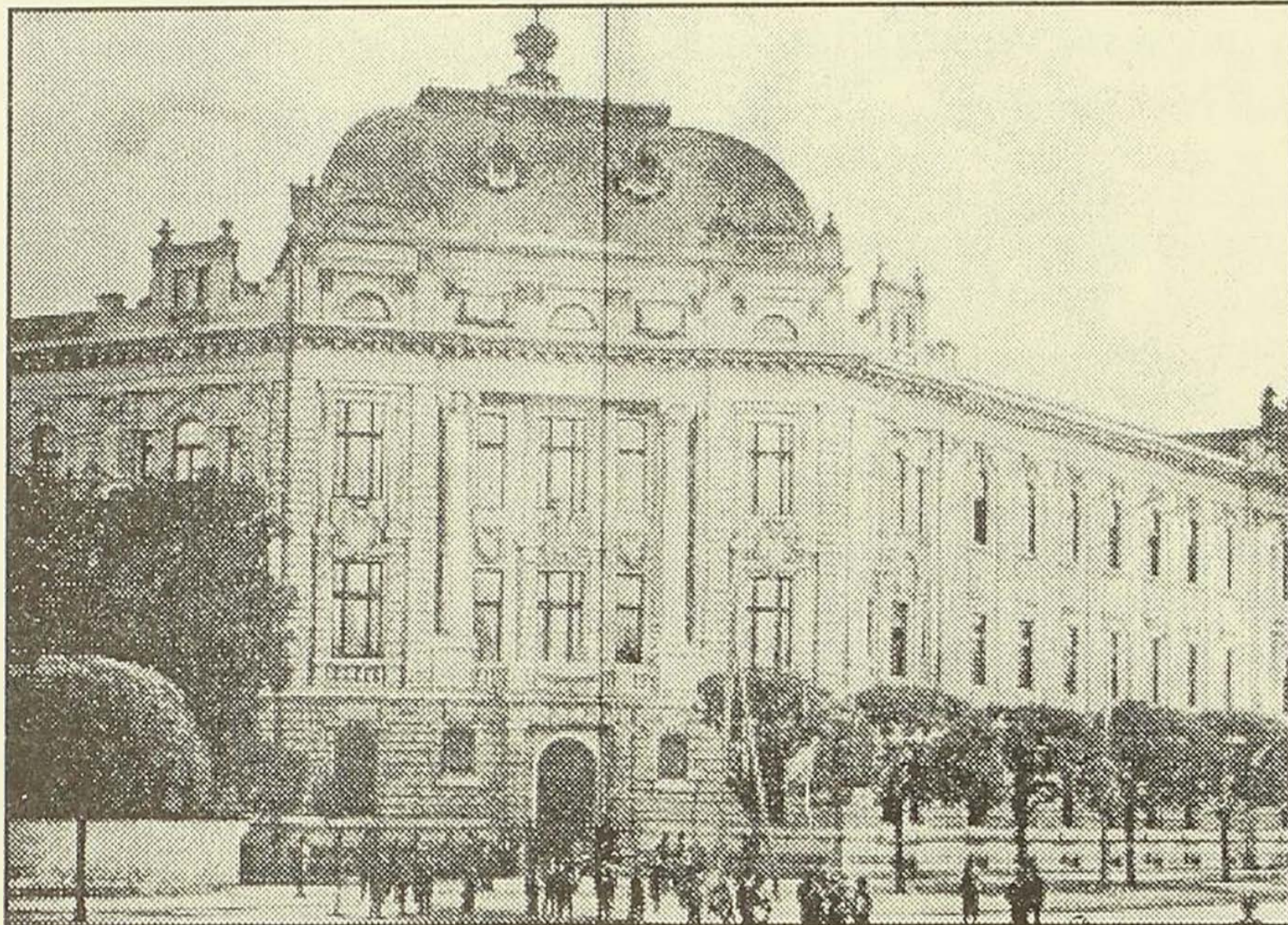
(nastavak iz prošlog broja)

Nakon revolucionarnih previranja, 17. listopada 1849., specijalni carski povjerenik Nikolics je na žalbu dotadašnjeg ravnatelja Furdeka, izdao nalog Gradskom magistratu da se imanovani ponovno vrati na dužnost ravnatelja, s koje je bezrazložno razriješen. Od strane grada je ovo, naravno, nevoljno prihvaćeno jer je 15. listopada 1849. godine imala započeti školska godina.⁵⁰

Školska 1851/52. predstavlja značajnu prekretnicu u razvoju gimnazije. Naime, od te godine gimnazija je radila po novom nastavnom planu i programu koji je bio jedinstven za cijelu Monarhiju. Ovaj dokument, poznat pod nazivom „Organisations Entwurf“, objavljen 9. listopada 1849., donio je radikalne novine u život subotičke gimnazije. Umjesto dotadašnje nastave, čiji je najvažniji zadatak bio dobro svladavanje latinskog jezika, donosi ponovni pokušaj germanizacije, osim toga ukinuta je u gimnaziji razredna nastava a uvedena je predmetna. Uvedeni su i novi nastavni predmeti: njemački i grčki jezik. Nadziranje rada škola, umjesto dotadašnjeg glavnog direktora školske oblasti, obavljao je kotarski carski povjerenik zajedno sa svojim inspektorima koji su vršili nadzor po školama. Isti dokument dijeli gimnaziju na nižu (s četiri razreda) i na višu (s osam razreda).⁵¹

Carski povjerenik je dao dozvolu Gradskom magistratu da može godišnje od poreza uzimati 4500 forinti u svrhu

izdržavanja gimnazije ako se odluči gimnaziju upotpuniti, što je Gradski magistrat s radošću prihvatio. Osim toga, Gradski magistrat je konačno povratio pravo postavljanja profesora u gimnaziji. Stoga je napravljen plan da se već naredne školske 1852/53. upotpuni gimnazija. To ipak uslijed drugih problema nije

uspješno izvedeno sve do školske 1861/62.⁵³

Gimnazijski profesori su 1854. uputili molbu Gradskom magistratu u kojoj traže da se Grad pobrine za prikupljanje nastavnih sredstava i pomagala, kao i da se proširi fond gimnazijske knjižnice, koja je osnovana još 1846/47. školske godine. Gradonačelnik Pavao Antunovics je veoma dobronamjerno prihvatio i razmotrio ovu molbu i za pomenute školske potrebe odredio stalno financiranje od po 100 forinti godišnje. U to je vrijeme nabavljena oprema za geometriju, fiziku i zbirke za prirodoslovne predmete.⁵⁴

Franjevački provincijal je poslao gradskim ocima dopis u kojem izjavljuje da nije u mogućnosti slati više profesora

u subotičku gimnaziju, stoga je Gradski magistrat u skladu sa odredbom carskog povjerenika morao naći nekoliko novih profesora svjetovnjaka. Nekoliko slijedećih godina nitko se nije javljao na natječaje koji su bili raspisivani za profesorska mjesta u subotičkoj gimnaziji, tako da su gradski oci zamolili provincijala da

magistrat je održao svečanu sjednicu u mjesecu kolovozu, na kojoj je u Veliki protokol grada Subotice upisana svečana zahvalnica franjevcima koji su kroz dugi niz godina (113) od samog osnutka vodili ovu gimnaziju i odgojili mnoge generacije subotičke omladine.⁵⁸

Konačno je oživjela i na dnevni red došla ideja o upotpunjenju subotičke gimnazije, te je 24. ožujka 1860. pokrenut postupak za postupno otvaranje viših razreda gimnazije. Odlučeno je da se naredne, školske 1861/62. otvore peti i šesti, a zatim sljedeće školske godine i sedmi i osmi razred, čime bi subotička gimnazija bila ponovo potpuna.⁵⁹

Godine 1860. po prvi put u povijesti subotičke gimnazije osnovan je školski savjet koga su činili profesori, delegati roditelja, delegati Gradskog magistrata i drugi zainteresirani građani, a zadaća mu je bila briga za rad i razvoj gimnazije. Jedna od prvih odluka ovog Savjeta je bila ta da će ravnatelj i profesori gimnazije svoju plaću primati, ne više godišnje kao do tada, već nakon svakog kvartala u godini. Kolovoza iste godine postavljen je i novi ravnatelj Pál Jámbor, mađarski pjesnik. Prosvjetne vlasti su uporno zahtijevale od Grada da osigura materijalnu osnovicu za gimnaziju ukoliko i dalje želi svoju gimnaziju upotpuniti. U tu svrhu školski savjet je imenovao odvjetnika Bódoga Csordu, koji je već uzeo na upravljanje prilične fondove.

(nastavit će se)

⁵⁰ Zapisnik Magistrata od 17. listopada 1849., navedeno u izvorima pod brojem 4

⁵¹ Izvještaj gimnazije za školsku 1851/52., navedeno u izvorima pod brojem 51. U Izvještaju se nalazi kompletan plan i program rada gimnazija.

⁵² Ibidem.

⁵³ Ljetopis franjevačkog samostana za 1851., 1852. i 1853., navedeno u izvorima pod brojem 6.

⁵⁴ Zapisnik Magistrata od 8. svibnja 1854., navedeno u izvorima pod brojem 7.

⁵⁵ Ljetopis franjevačkog samostana za 1854., 1855. i 1856., navedeno u izvorima pod brojem 6.

⁵⁶ Izvještaj gimnazije za školsku 1857/58., navedeno u izvorima pod brojem 58.

⁵⁷ Izvještaj gimnazije za školsku 1859/60., navedeno u izvorima pod brojem 59.

⁵⁸ Zapisnik Magistrata od 19. kolovoza 1860., navedeno u izvorima pod brojem 7.

⁵⁹ Zapisnik Magistrata od 24. ožujka 1860., ibidem.

U subotu, 29. studenoga u tavankutskom Domu kulture održan je II. Skup o usmenoj bunjevačkoj književnosti. Ovogodišnji skup se posebnom grupom radova odužuje Balintu Vujkovu u čast 85. obljetnice njegova rođenja. Njegovi radovi na očuvanju usmene književne baštine temeljem su radova i ovoga skupa.

Održano je devet predavanja podijeljenih u dva panela. Prvi, prijepodnevi panel obuhvatio je referate koji se neizravno dotiču Balintova djela, ali širinom tema potpomažu upoznavanju šireg konteksta u kojem je nastala usmena bunjevačka književnost. Predavanja su se održala slijedećim redoslijedom: **Nela Skenderović** pripremila je izlaganje s naslovom „Prilog proučavanju kraljica u pretkršćansko vrijeme“ u kom je pokušala na simboličkoj ravni predstaviti i dati prijedloge za tumačenje „kraljica“ koje su paganskoga podrijetla. **Zlatko Romić** u referatu „Crte naše pismenosti“ osvrnuo se na specifičan problem kod zapisivanja dijalektalnog iskaza bunjevačkih Hrvata, a to je uporaba apostrofa kod izostavljenih glasova. Prema iznesenim mišljenjima glede toga problema, opći je stav da apostrof ne treba rabiti, jer njegova uporaba podrazumijeva odnos prema standardu čime se negira samosvojnost dijalekta. Tijekom diskusije problem se pojavio kod pitanja što s tiskanim izdanjima narečenoga dijalekta, koja će biti namijenjena čitalaštvu izvan užega govornog područja bunjevačkih Hrvata? Po jednom tumačenju uporaba apostrofa opravdana je, jer će se tako spriječiti krivo tumačenje značenja pojedinih riječi, dok je autor referata i nekoliko sudionika naveo kako je dijalekt i bez njih (apostrofa) razumljiv i u drugim sredinama, a ukoliko se prevodi na strani jezik tada je problem u iznalaženju adekvatnog ekvivalenta. **Mr. Slaven Bačić** u radu „Osobeno pravno nazivlje u bunjevačkoj usmenoj tradiciji“, izložio je podrijetlo riječi koje su u oblasti prava odomaćene u svakodnevnom govoru bunjevačkih Hrvata. Kao zanimljivo zapažanje iznio je činjenicu da takvih riječi turskoga podrijetla nema. Takve su riječi izravno, i u ponešto

izmijenjenom obliku, preuzete iz latinskog, njemačkog i mađarskog jezika. **Tomislav Žigmanov** pročitao je svoj svoj prilog skupu na temu: „Usporedna analiza bunjevačkih narodnih poslovice i izreka i mudrosne književnosti Biblije.“ Uz njegovu tvrdnju kako autohtonih bunjevačkih poslovice i izreka nema, u ovom radu on je ukazao na značajan utjecaj kršćanstva koji se očitovao u velikoj sličnosti s izrekama biblijskih sapijencijalnih knjiga, a pokatkad su one identične s istim.

Poslijepodnevni panel zaokružio je teme koje se izravno dotiču Balintova djela. Kao svojevrsni uvod u daljnja razmatranja, **Lazar Merković** izložio je „Prikaz stvaralaštva Balinta Vujkova“ kojim nam je ukazao na ogromnu njegovu zaostavštinu i nedovoljno cijenjenu i upoznatu veličinu. **Mr. Marija Grasl** stručno je i nadahnuto u izlaganju „Vreme u bajkama Balinta Vujkova“ osvjetlila pojam vremena u bajkama, te ukazala na specifičnosti bunjevačkih bajki, a to su postojanje naratora i izvanrealno sažimanje većih vremenskih jedinica u manje. **Milovan Miković** naslovio je svoj rad „Bajka u stvaralaštvu Balinta Vujkova“ u kojem nam je čarolijom riječi ostavio dojam kako se bajke koje je Balint skupljao i njegov osobni život fantazmagorično prepliću. **Bela Gabrić** s istančanim osjećajem i poznavanjem Balintova djela, u radu „Bunjevačka narodna bajka Fratar brez glave“, približio je svu ljepotu i bogatstvo duha naroda čiji je izraz i usmena književnost. **Mr. Josip Buljovčić** govoreći o „Jeziku u zbirkama narodnih umotvorina i u originalnim djelima Balinta Vujkova“, razložio je društvene prilike u kojima je Balint živio te, s obzirom na to, različitost redaktura u tiskanim izdanjima njegovih knjiga. Mijenjanje Balintova stava glede jezika uvjetovano je brojnim utjecajima od kojih je značajan i neriješen odnos dijalekta spram standarda, te, uvijek u jezikoslovnim previranjima, sâm hrvatski književni jezik kao standard.

Voditelji panela **mr. Josip Buljovčić** i **Tomislav Žigmanov**, elokvencijom u vođenju razgovora doprinjeli su plodotvornoj i živoj diskusiji.

(n. s.)

Novi broj „Klasja naših ravni“

Kvalitativni pomak

Članci, sadržaj i koncepcija drugog ovogodišnjeg broja časopisa „Bunjevačke matice“ za književnost, kulturu i znanost „Klasje naših ravni“, u usporedbi s prethodnim brojevima, čine stanoviti kvalitativni pomak. Naime, odabir objavljenih priloga, ustaljivanje rubrika čime časopis dobiva konturu, kao i prisutnost većeg broja renomiranih autora u ovom broju „Klasja naših ravni“ u velikom su otklonu od viđenog: naivno- infatilnih književnih sadržaja, preobilja folklorizma, naturskih radnji(?) i drugih neprimjerenih priloga. Jer, ukoliko se želi predstavljati i artikulirati kultura i stvaralaštvo jednog naroda na kraju XX. stoljeća, onda to mora biti sukladno imperativima toga vremena. Pitanje je li to programsko opredjeljenje ili pak „slučaj sretnih okolnosti“ ostaje da se vidi u narednom broju. No, mislimo da treba istrajavati na ovome konceptu.

Nakon proslova predsjednice „Bunjevačke matice“ **Viktorije Grunčić**, slijedi oveći tematski blok (str. 4-25) posvećen pjesničkom opusu pokojnog svećenika **Marka Vukova**. U njemu su objavljeni tekstovi **Bele Gabrića**, vlč. **Lazara Novakovića**, **Ante Sekulića**, vlč. **Andrije Kopilovića** i **Tomislava Žigmanova**, koji su pročitani na predstavljanju njegove posthumno objavljene knjige „Ja, tuintovnik s razlogom“, u HKC „Bunjevačko kolo“ 8. listopada 1996. Njihove tekstove prati izbor iz objavljenih i neobjavljenih Vukovljevih pjesama. Subotički odvjetnik **Milivoj Prčić**, kojega poznajemo i po zapaženom književnom djelu, kao što je roman „Stari zid“, u časopisu je prisutan s monogramom „Pivaj, Bačka veselo“ (str. 25-33), dok je **Hrvoje**

Prčić zastupljen kratkom pričom „Salaš u magli“ (str. 52-58). Petrovaradinski kulturni djelatnik **Duro Rajković** priredio je u časopisu (str. 33-51) drugi tematski blok: o **Stanislavu Prepreku**, čuvenom petrovaradinskom skladatelju i tvorcu prve dječje opere u svijetu. Međutim, ovoga puta otkrivamo ga kao pjesnika. Pored prikaza pjesama iz pera **Rajkovića**, objavljene su i **Preprekove** ranije pjesme, a prilog završava uvijek korisnim „Popisom književnog rada“ i „Bibliografijom“, koju je također načinio **Rajković**. **Ivo Prčić**, mlađi podsjeća u svom članku „Ante Jakšić - - zapostavljeni pjesnik“ (str. 58-62) na dvije obljetnice poznatog pjesnika bačkih Hrvata **Antu Jakšića** – 85. godišnjicu rođenja i 10. godišnjicu njegove smrti. U rubrici „Povijest“ donijet je prijevod **Stjepana Beretića** kratke studije **Istvána Iványija** „Bački Monoštor“, dok u rubrici „Etnografija“ imamo drugi nastavak „Godinu dana bunjevačkih narodnih običaja“ **Ive Prčića**, te studiju **Antuna Kesejića** „Bačlije se rado sjećaju kudilje“, o biljci kudilji i njenom odgajanju i preradi u Šokaca iz Bača. Od novih knjiga imamo prikaze knjige „Bunjevačko pitanje danas“ **Tome Vereša** iz pera **mr. Slavena Bačića**, te dviju knjiga akademičara **prof. dr. Ante Sekulića** („Hrvatski pisci u ugarskom Podunavlju do kraja XVIII. stoljeća“ i „Hrvatska preporodna književnost u ugarskom Podunavlju do 1918.“) koju je učinio **mr. Josip Buljovčić**.

Na žalost, i ovoga puta moramo ukazati na izuzetno slaba grafičko-tehnička rješenja i izgled ovoga časopisa.

(lj. k.)

Ljekovita primjena meda (I.)

Suvremena medicina, na osnovu proučavanja bogatog iskustva narodne medicine i eksperimentalnih i kliničkih istraživanja, napose u novije vrijeme, otkriva sve veće mogućnosti primene meda kao ljekovitog sredstva.

Ustanovljeno je da ljekovita svojstva meda nisu uvjetovana samo njegovim hranljivim i dijetetskim odlikama nego i antimikrobnim djelovanjem. Med djeluje protiv procesa zapaljenja, antialergično i zaštitno, podstičući obrambene snage organizma.

Med djeluje veoma blagotvorno kod želučano-crijevnih bolesti. On normalizira kiselost želučanog soka i smanjuje nadraživanje nervnih završetaka u sluzokoži želuca. Ustanovljeno je da se pri liječenju medom čira na želucu i dvanaestopalačnom crijevu, kao i gastritisa, stanje bolesnika znatno više poboljšava u poređenju s uobičajenim liječenjem, pri čemu tegobe oboljelih potpuno iščeznu ili se u velikoj mjeri smanje. Liječenje ove bolesti medom traje 1 – 2 mjeseca, uz dnevnu dozu za odrasle 100 – 150 g. Med se uzima razmučen u vodi 3 puta dnevno – izjutra i uveče po 30 – 40 g (jedna jušna žlica) i u podne po 30 – 40 g. Ako je oboljenje praćeno pojačanom sekrecijom i visokom kiselošću želučanog soka, med treba uzimati razmučen u toploj vodi sat i pol do dva sata pre doručka i objeda i tri sata poslije večere. U slučaju smanjene sekrecije i nedovoljne kiselosti med se uzima 10 – 15 minuta prije jela rastvoren u hladnoj vodi, jer se na taj način podstakne sekretorna aktivnost želuca i pojačava tek.

S obzirom na veliku količinu groždanog i voćnog šećera, mineralnih materija, kiselina, vitamina, fermenata i dr., med osigurava zalihe glikogena u jetri i istodobno podstiče njenu funkciju, uključujući i njenu ulogu filtra koji uklanja toksične materije. Zbog toga liječenje medom povoljno utječe na oboljele od jetre i žuči, hepatitisa, kamena u žučnoj kesi, zapaljenja žučnih putova i dr. Liječenje medom se preporuča i kod bubrežnih oboljenja, jer poboljšava lučenje mokraće i regulira narušen osmotski tlak između krvi i tkiva (kod zapaljenja bubrega).

Široko je poznata u narodnoj i znanstvenoj medicini primjena meda u čistom stanju ili u obliku različitih melema za liječenje rana koje teško zarađuju (inficiranih, gnojnih i od opekotina), prišteva, kožnih oboljenja, trofičnih rana i dr. U tom pogledu veoma je popularna smješa meda i ribljeg ulja ili smješa od 80% meda i 20% svinjske masti. Stavljene na ranu, usporedo s antimikrobnim djelovanjem med izaziva pojačano lučenje sekreta i limfne tečnosti, te se tako rana pere i podstiče njeno brže zarastanje. Kod rana na sluzokoži usne duplje i desni veoma dobro djeluje ispiranje usta u vodi rastvorenim medom.

Ante Zomborčević

Velike županijske konjske utrke u Šandoru (II.)

Drugog dana, 15., natjecanje je nastavljeno isto s pet utrka. Ovodnevne utrke nisu bile manje zanimljive od prvog dana. Obilježila ih je velik posjet i velik odaziv sudionika u utrkama.

Od pet raspisanih utrka svakako je bila najzanimljivija i najatraktivnija ona posljednja. Naime, prvi puta u ovom sportu pojavljuje se nova disciplina: utrke s preprekama. Utrke su se održavale na stazi dugoj dvije engleske milje s postavljene četiri prepreke visine tri stope. Nagrada je bila srebrna sablja vrijednosti 180 penga – forinti, dar Mladena Stratimirovića jednog od akcionara Društva. Nagrada je i nazvana „Sablja Stratimirović“. Ulog za ovu utrku iznosio je 3 zlatnika. Sablju, kao i cjelokupan ulog, dobivao je prvoplasirani konj. Dobitnik ove nagrade smatrao se najboljim natjecateljem u tekućoj godini.

Nimalo nisu bile neinteresantne i ostale četiri utrke koje su svojim nagradama privlačile natjecatelje. To su bile utrke za konje sa slabijim pasminskim kvaliteta, čiji su vlasnici bili varošani i župljani, pa utrke za tzv. „pastirsku“ nagradu. Treća utrka također je bila privlačna: najbolji je dobivao srebrni pokal u vrijednosti 65 forinti i ugraviranom posvetom „Trkaj se ili plati – 1846!“. U četvrtoj utrci, nazvanoj „mješovita utrka“, natjecali su se pastiri i konji čiji su vlasnici obični ljudi iz varoši i županije.

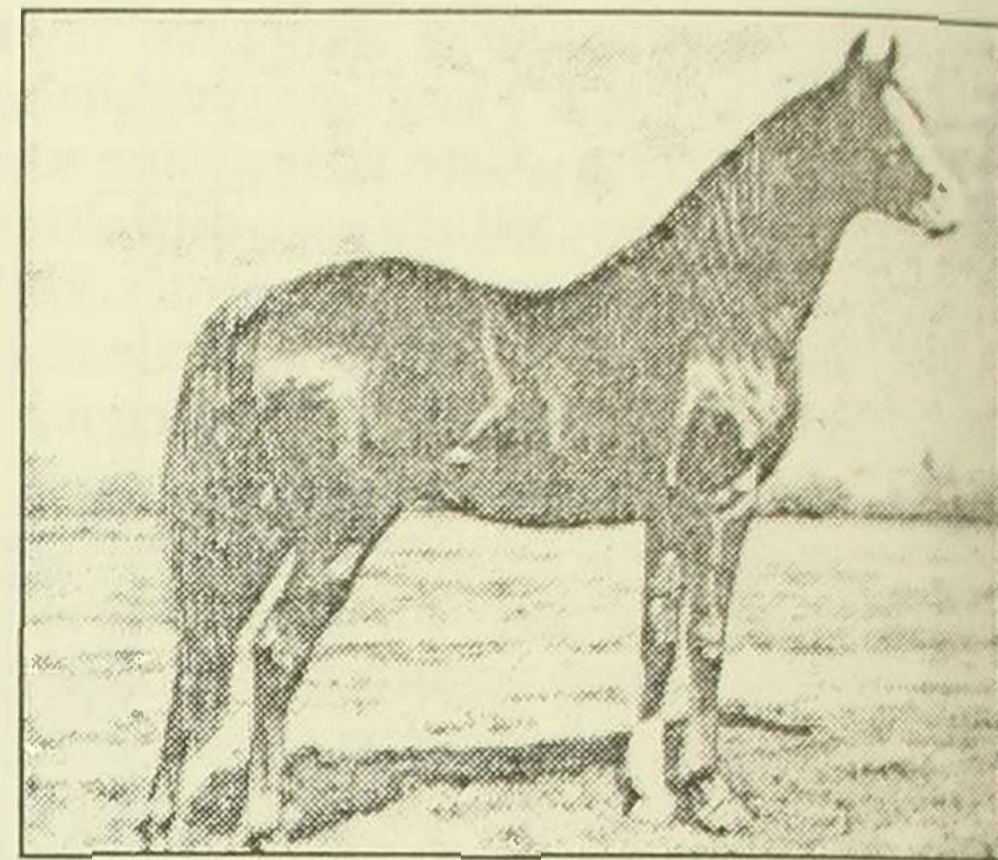
Nakon završene pete utrke, završile su se i dvodnevne konjičke manifestacije. Još da dodam, utrke su na svojim plećima izneli: – natjecateljski suci: grof Sándor Szécsényi, Lajčo Latinović, Alajos Vojnits i zamjenik Mate Zelić – organizatori: Gábry Károly i Daniel Marković – starteri utrka: Pajo Antunović i Antun Rodić...

Organizatori, osokoljeni uspjehom ove manifestacije kao i pokazanim velikim interesovanjem kako publike, tako i natjecatelja, i ne samo to, nego i finansijskim rezultatima, odlučili su da se i naredne (1848.) godine osnuje A.D. za konjske utrke koje će organizirati utrke ponovo na Šandorskoj poljani.

Najposlije, što reći?

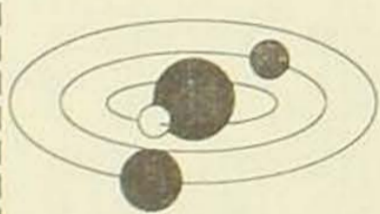
Dvije velike konjičke manifestacije, ove u Šandoru i one na Paliću priredene 16. svibnja, mnogo nam govore, ali nažalost, malo nam podataka ostade. Ili bolje rečeno, naredne generacije ne sačuvaše.

Ante Zomborčević

Populariziranje konjičkog sporta u prošlom stoljeću, doprinijelo je njegovoj razvijenosti danas

Astronomija

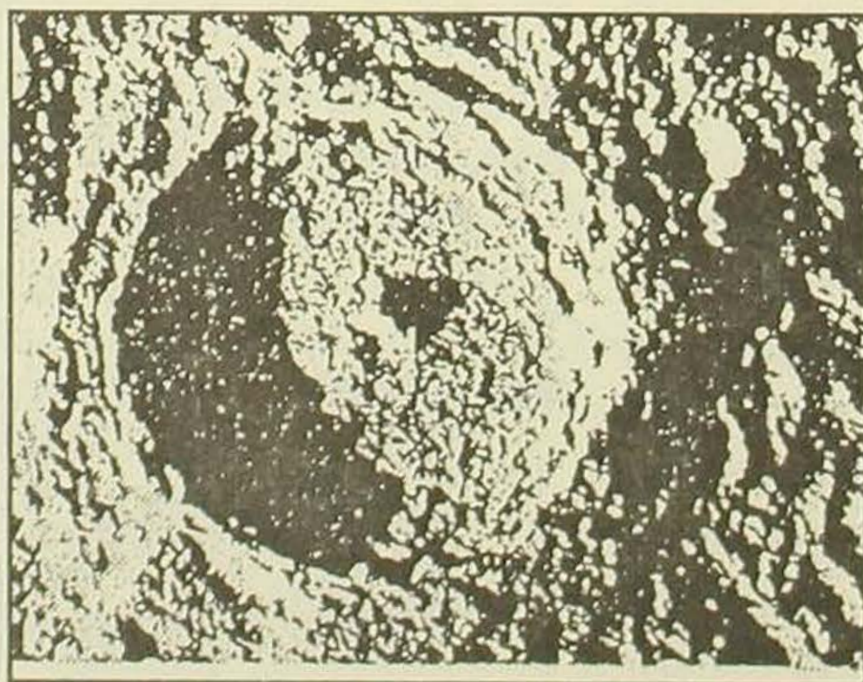

Svemir (V.)

Paralaksa Sunca je od 8. minute i 66. sekunde do 8. minute i 95. sekunde ili u kilometrima od 151,9... do 146,9... milijuna.

Mars se Zemlji približi na 56 milijuna km. Sunce obide za dvije zemljine godine. Omjer mu je 6.786 km. Dan na njemu traje 24 sata i 37 minuta. Danju temperatura iznosi 298 stupnja Kelvina, a noću 203. Polarne kape mu sadrže veći dio ugljičnog dioksida kao i 90% atmosfere. Uz to, na tlu nailazimo na neke jednostavne kemijske spojeve. Nebo je nad njime ružičasto. Površina pokrivena kamenjem, pješćanim pustinjama i kraterima; najpoznatiji je Mons Olympus omjera 600 km i visine 32 km, što je veličina Španjolske. Ima i dva mjeseca: Phobos i Deimos.

Pojas se asteroida sastoji iz oko 1.668

Detalj površine Mjeseca snimljen iz svemirskog broda

kamenih gromada veličine 770 m do 1,5 km, poneke nailazimo i u drugim dijelovima našega sustava: Ceres, Miles, Vesta, Juno, Hermes, Croatia, Nova Jugoslavija... Neki sijeku i putanju naše Zemlje, a obilazak oko Sunca im traje između 4 do 9 godina.

Jupiter je vanjska planeta našega Sunčevog sustava i 11 puta je veći od Zemlje. Omjer mu iznosi 142.796 km i udaljenost od Sunca 778,3... milijuna km, mase 318 puta veće od naše planete. Dan na njemu traje 9,83 sata, a godina 11.862 zemljinih. Atmosfera ili zračni omotač mu se sastoji iz vodika, metana, helija, amonijaka kao i cijela

planeta od plina. Zbog velikog tlaka jezgro mu se sastoji iz metalnog amonijaka. Na površini vladaju orkanski vjetrovi. Posjeduje mjesece: XVI. Metis, XV. Adrastea, V. Amalthea, XIV. Thebe, I. Io, II. Europa, II. Ganymede, IV. Callisto, XIII. Leda, VI. Himalia, X. Lysithea, VII. Elara, XII. Ananke, XI. Carme, VIII. Pasiphae i IX. Sinope. Za razliku od Jupitera, oni se sastoje iz čvrstog stanja i imaju zanimljiv kemijski sadržaj. Na samoj planeti vladaju orkanski vjetrovi i vrtložno strujanje njenih slojeva. Primjer za to je i velika crvena mrlja stara više stoljeća i čije obrtanje iznosi 6 dana veličine 15.000 x 50.000 km. Prosječna temperatura na Jupiteru je 140 stupnjeva Kelvina.

Lazar Francišković

- Jest ćemo korijenje!? Malo morgen - prije će korijenje jesti nas.
- S medicinskog stajališta: „slobodni radikali“ su najpogubniji za ljudski organizam.
- Bajke modernog doba su - moralni skrupuli.
- Glupaci najljubomornije čuvaju - svoje neznanje.
- Najkraće - najdulje traje.
- Lunarna svojstva režima: pokazivanje samo svijetle strane svojeg obraza.
- Zaboravimo li na zaborav - prošlost se primiće sadašnjosti.
- Glasovat ću kad sam sebe nadglasam.
- Mirovina pa... izvorna sirovina.
- Nerješiv matematičko-društveni obrazac za naše prostore... 1/x.

Željko Skenderović

Život na Zemlji se odvija u zajednicama, životinjskim i biljnim, većim il manjim, a usamljenici su u njem vrlo ritki. Čovik od pamtivika živi u obiteljskoj zajednici, koje su u prošlosti bile od nekoliko desetaka, a u novije vrime samo od nekoliko članova, od dvi il najviše tri generacije. Svim obiteljskim zajednicama je zajedničko da su uvijek živile jedna nuz drugu, na većoj il manjoj razdaljini, a svaka je okružena drugima - s komšijama.

Zajednica za se ponašanje određiva pismenima i adetima onako kako joj pasira, a pri tom ima u vidu da mora poštivat volju koju joj je odredilo šire društvo: selo... država. Odnos med komšijama najviše je ureden na osnovi dugogodišnje iskušani adeta, koji se poštivaju na određenom području. Ti adeti počivaju na iskustvu da se svaki prema drugom ponaša onako kako želi da se drugi ponaša prema njemu. Zato se tribaju med sobom podnositi po potrebi ispomagat u svakidašnjici: u poslovima i u drugom načinu pružanja pomoći (sitna uzajmljivanja razni predmeta, svitovanje...)

Komšinski odnosi nisu svudan isti, a nisu bili isti ni u prošlosti. Jedan oblik odnosa je npr. u planinskom, a drugi u ravničarskom području, razlikuju se med komšijama razni zanimanja (med poljodilcima i stočarima), u raznim društvenim uredenjima (u robovlastništvu i danas). Ima razlikovanja i po drugim brojnim osnovama: med različitim virama, narodima, razliki u godinama, bogastvu...

Da bi što bolje upoznali komšijanje naši predaka tribamo se vratit u tridesete godine ovog vika, prija veliki društveni promina koje je izazvo II. svicki rat. Ondašnji brojni salaši bili su ušoreni il usamljeni. Ušoreni su često bili sa zajedničkom ogradom, rad čega je med njima bilo drugačije komšijanje od salaša koji su bili manje il više udaljeni jedni od drugi. Uz salašarske oblike komšijanja naši preci su većinom imali kuće u naseljima s avlijom, pa je i tu bio drugačiji oblik komšinski odnosa.

Šta je to zajedničko svim komšijama? Najvažnije je da su komšije ritko kad u srodstvu, a često su druge vire, katkad pripadaju drugom narodu i u većini slučajeva se razlikuju po bogastvu. Isto tako je važno da se komšija neće baš lako krenit, jel se nekretnine ne minjaju tako često ko, npr. cipele. Ništa manje nije važno i to da moraš imat komšiju, moraš nuz njeg žvit i moraš ga durat. Ovo su temelji svakog komšijanja.

Ko će i kako žvit s komšijom prvo zavisi od sebe, pa onda od komšije. Ko se prema komšiji postavi tako da ga u životu ne mož zabać i ako s te strane oće miran život, onda svoje ponašanje prema komšiji mora podesit da komšija s tim bude zadovoljan. Kad to postigne, on je prišo više od polak puta da ima dobar odnos s komšijom, a to je onda izazov za komšiju da se i on tako il slično ponaša. Kad se taka svaćanja o komšijanju podudare il bar približe, onda su komšinski odnosi snošljivi i s te strane njim je život ugodan.

(nastavit će se)

Alojzije Stantić

Toth-optika
SUBOTICA
Maksima Gorkog 26
Telefon: 551-045

RADNO VREME:
Radnim danom 9.30-12.00
16.30-19.00
Subotom 9.00-12.00

Prepisivanje očnih pomagala i davanje saveta za korišćenje istih, svakim radnim danom od 17.00-19.00

POSEBNE POGODNOSTI:
-10% popusta kod gotovinskog plaćanja
-plaćanje u više rata
-mogućnost žiralog plaćanja

GARANT
PREDUZEĆE ZA SPOLJNU I UNUTRAŠNJU TRGOVINU d.o.o.
TRG OKTOBARSKE REVOLUCIJE 87 SUBOTICA

024/25-004 direktor
27-002 komercijala
29-042 maloprodaja
23-537 magazin
telefaks 024/26-719

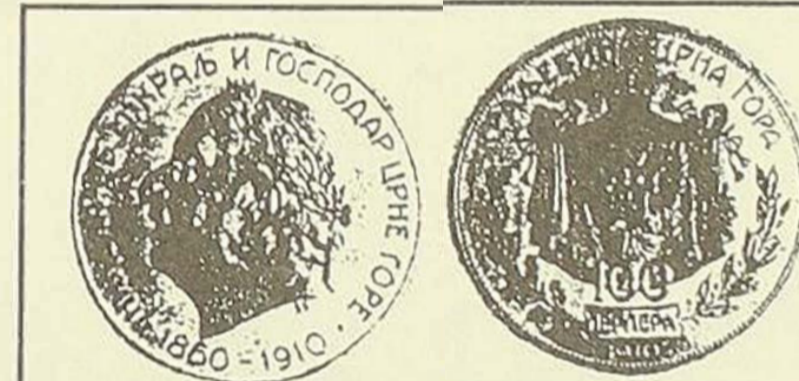
Numizmatika

Dukati u Jugoslaviji (II.)

Dok je Srbija kovala svoj novac po francuskom uzoru, Crna Gora se pridržavala austrijskog (krunskog) novčanog sistema koji je u Austriji bio uveden 1892. Po tome, također decimalnom monetarnom sistemu, 1 srebrna kruna dijelila se na 100 bakarnih helera. Crnogorski srebrni perper (težine 5 g) odgovarao je austrijskoj kruni iste veličine, a crnogorska para (Cu 1,66 g) imala je vrijednost kao austrijski heler. Od zlata su kovani apoeni od 10 perpera težine 3,875 g, 20 perpera (6,7751 g) i 100 perpera (33,8753 g).

Crnogorski zlatni perperi ubrajaju se među najrjeđe i najvrijednije primjerke naše numizmatike. Por ed činjenice što su emisije bile veoma male (apoen od 100 perpera izdat je u ukupno 802 primeraka - 301 primjerak s natpisom „Knjaževina“ i 501 primjerak s natpisom „Kraljevina“), treba naglasiti da je samo mali dio ovih zlatnika sačuvan. Svi crnogorski zlatnici nose datum „1910“. Na zlatnim perperima prve serije na aversu (lice) je gologlava bista knjaza uz natpis „NIKOLA I B.M. (božijom milošću) KNJAZ I GOSPODAR CRNE GORE“. Druga serija iskovana je u povodu obljetnice vladavine Kralja Nikole i

proglašenja Crne Gore za Kraljevinu. Na novcu je sad poprje vladara ovjenčano lovorovim vijencem, a u natpisu istaknuta nova titula

Apoen od perpera crnogorskog vladara Nikole I

„KRALJ I GOSPODAR“.

Nakon II. svjetskog rata, tek šezdesetih godina dolazi do znatnijih kovanja zlatnog novca u svijetu. U

početku su to bili izuzetno veliki apoeni, na primjer: zlatnik od 1.000 gourdesa (Haiti) težine 197,48 g, 1.000 kulona (Kostarika) od 194,04 g, 1.000 šilinga (Uganda) od 134,24 g i 500 albanskih leka (98,74 g). Među desetak najvećih zlatnika iz ovog perioda spada i jugoslavenski od 1.000 dinara (78,45 g), iskovan 1968. u povodu proslave 25. obljetnice II. zasjedanja AVNOJ-a.

Od 1968. do 1990. iskovano je u drugoj Jugoslaviji (SFRJ) 18 raznih zlatnika, odnosno zlatnih primjeraka prigodnog novca, raznih apoenskih vrijednosti od 100 do 2.000.000 dinara. Jedini zlatnik u tzv. maloj Jugoslaviji (SRJ), apoen od 150 dinara, iskovan je 1994.

Zlatnici koji se danas kuju, ne predstavljaju platežna sredstva, već tzv. špekulativni ili pseudonovac. Ta kovanja, uglavnom prigodna izdanja, namijenjena su kolekcionarima, ali i običnim ljudima investitorima.

Ante Zomborčević

NA MA JE DOVOLJNO DA ZNATE ZA NAS

FUNERO

PRIVATNO POGREBNO PODUZEĆE

- Subotica, Karadordev put 2 telefon: (danonočno) 55-44-33
- Bajmok, JNA 3 (u cvečari „Mariška,“) telefon: 762-024 (danonočno)
- Palić, Jo Lajoš 18 (u cvečari „Orhideja,“) telefon: 752-759
- Horgoš, Borisa Kidrića 7, telefon (danonočno): 792-202

Tel: 552-774

SALAŠ
ZEMLJORADNIČKA ZADRUGA

BOO'ELZA-COMMERCE"PO
DUKAT -I
KAFANA
ΚΑΦΑΝΙΑ ΚΑΒΕΪΧΑΖ

NAVRA TITEI
Čekamo Vas svaki dan od 12 do 22 (osim ponedjeljka).
MENI od 12 do 16 sati
PO POPULARNOJ CENI.

Pripremamo i druge kulturne dukate (specijalitete).
ORGANIZIRAMO svadbe, prigodne svečanosti, poslovne ručkove, večere, razne godišnjice, godišnjica prvog poljupca, godišnjica... Izmišljite sami, nije teško, lepše je i lakše.
DODITE
Izvedite obitelj na nedeljni ručak bar jednom nedeljno.
SVAKE NEDELJE BUNJEVAČKA UŽNA.
PRIJATNOI
Prošetajte do PRERADOVIĆEVE 4.

50-156

НАРОД БИРА

MRAK MRAK

Što ćemo ili koga izabrati?

Gornja dvojba iz naslova, rješavana je bar do sada u nas očevidnom porukom koja je nastala ranjavanjem plakata u nekom od prethodnih plakatskih ratova. A kako će biti ovoga puta? S obzirom na predložene kandidate, malo je vjerojatno drugačije.

Kutak sludjenih

Natječaj za novog Šefa Žiga

Osudijevajući prostorom, a kronično nemajući ni malo novca ne samo za plaćanje oglasa, nego i za značajnije stvari kao što su honorari radnicima & suradnicima, u nadpovijesnoj dilemi (budući da je povijesnost interesantna za sitniju boraniju) bliskoj samo nama i drugu Lenjinu „što da se radi u složenoj situaciji?“, malobrojno Uredništvo „Žiga“ donijelo je tešku odluku nakon duga, ali nedemokratska usaglašavanja da se na ovom najprestižnijem mjestu u listu oglasi Svijetu, Gradu & Puku natječaj za novog gladnog i odgovornog urebnika ovih gdje-gdje uglednih novinica. Budući da je dosadašnji Šef obhrvan umorom od dugog & napornog rada, te ujedno dobro no osiromašen utroškom nekoliko zabata svoje kućice svoje Slobodice za opće dobro, dozlogrdilo mu je naprosto voditi sludenu ekipu „Žiga“ u nezahvalnom poslu sijanja magle i unošenja nemira u Puk. Dakle, prepuštamo ovu dragocjenu obavijest sludenoj javnosti ne bi li se Netko primamio na ovaj mam, te „Žig“ nastavio izlaziti. Jer, teret je preveliki, odgovornost još veća pred pukom & savješću, radnika malo, a posao ne smije stati. Stoga: „navali, puče“, jer ovaj oglas je kratkog trajanja za razliku od sludjenosti koja je po naravi ovdje predugo trajuća.

MUDROS

MUDROST U KORICAMA

Jedan nož drugi iz korica vadi.

Iz starog tiska

Šta razumimo, a šta ne

Iako smo u vrtlogu događaja današnjice navikli da se ničemu ne čudimo, ipak još ima stanovita pojava u našem javnom životu, kad ne možemo da shvatimo i razumimo. Da vidimo, dakle, šta razumimo, a šta ne razumimo.

Razumimo

Ne razumimo

Da je sporazum sklopljen.

Zašto se taj sporazum u praksi ne sprovoda i prema nama?

Da su Hrvati u vladi.

Zašto su u Subotici i okolini uvijek vlasti oni, koji ne samo da mrze Hrvate, nego čak i sada otvoreno rade protivu sporazuma?

Čak i to da ima Bunjevaca, koji kažu da nisu Hrvati.

Zašto ti isti Bunjevci grde Hrvate i hvale Srbe?

Što je novi ban Dunavske banovine Dr Kiurina prilikom preuzimanja dužnosti rekao, da će naročito imati u vidu istorijsku ulogu Srpskog naroda u ovim krajevima.

Zašto ni sa jednom riči nije spomenuo i nas? Zar osim Srba u Vojvodini nema drugih Slavena? Ili možda ostali nisu važni?

Da su grobovi Bunjavaca svojevrmeno služili za dokazivanje slavenskog karaktera Subotice i okoline i pomogli onima koji su vukli lanac za omeđivanje nove Jugoslavije.

Zašto ti isti grobovi služe i sa drugim politikarima prilikom izbora za sticanje većine, a protiv samih Bunjevaca?

„Bunjevačko žackalo“, 10. svibnja 1941.

(Na)učimo divaniti

U stara vrimena živili dida i baba. Imali su sedam sinova, a malo siromaštva. Radio je dida od ponjka, pa je i dicu učio da svaki dan zarade koricu kruva. Šest sinova ko jedan, pa se sve o maju za poso, a jedan se izmetnio, pa liti vreba debela, a zimi zavitrinu. Otac ga kara i konabi, al u suho dobo obraz, pa ni da porumeni.

(„Kupljenje vlača ispod sniga“, iz zbirke „Hrvatske narodne pripovijetke“, „Sloga“, Zagreb, 1951.)

SIDE DVA PECAROŠA OD SVANUĆA NA OBALI. SIDE, GLEDE, ČEKAJE AL RIBA NIKAKO DA ZAGRIZE. VRIME POODMAKLO. ZAŽARILÓ.

— OĆEMO L MI KUĆI? — JEDAN ĆE.

— TA SIDI, SAD ĆE RIBA — ODGOVARA MU DRUGI.

SIDILI JOŠ SATIĆAK. ČUTILI, GLEDILI, A PLOVKOVI MIRNI KO PALIĆKO JEZERO U PRIDVEČERJE.

— AJMO KUĆI — DOSADILO PRVOM.

— TA SIDI, KAKO ĆU KUĆI BREZ IJEDNE RIBE? — SMIRIVA GA DRUGI.

VAĆA SE VEĆ I MRAK, A RIBA NIKAKO NEĆE NA UDICU.

— KAD ĆEMO KRENIT? — SAD MOLI PRVI.

— MOŽEMO OMA — ODGOVORI MU DRUGI I UPECA JEDNOG KEDERA.

Bf

Bunjevačka narodna pripovitka

Zabilježio i obradio: Balint Vujkov

Bio jedan kralj što je u mladosti volio ucat i bekrijat. Pod starost se manio svega, tio postat svetac. Kako se manio pića, najviše uzo na zub pijance.

Sustrio jednog koji se nikad nije ni triznio:

— Ej ti, što nosiš kuću na leđi ko spuž. Oćemo l doleko brez kruva?

A pijanac:

— Svitla kruno, tamo pa natrag.

— A di je to - tamo?

— Zašto pitate kad ste u mladosti i vi znali put do svake čarde?

Kralj se zbunio, pa će samo zapitat:

— Al kako samo možeš toliko pit?

— E, svitla kruno, da vi znate kako me teško padne prve dvi-tri litre? A posli sve ide lako.

— Dobro, dobro, — kralj će još popušćat — a zašto bar kadgod ne piješ vode?

— Hej, i to još pitate vi!? Ko od vina izgubi pamet tom se još vrati al ko od vode — tim se nikad ne vrati.

Kralj stao, pa ne zna šta bi dalje. A onaj:

— Da ste vi uvijek samo vodu pili nikad od vas ne bi posteo svetac.

Napunila bi vam i glavu pa vam ne bi ništa falilo, samo srida i kraj.

Kralj se trgo, ko došo sebi, pa će strogo:

— Vidim ja moraću za vas pijance donet zakon.

— Zašto bi se, svitla kruno, trudili? Pa mi pijanci već imamo zakon rakiju za svakim, vino za di kojim, a vodu ni za kojim.

Kazivao: Jaka Antunović, rakidžija, Bukov

Pijancov zakon